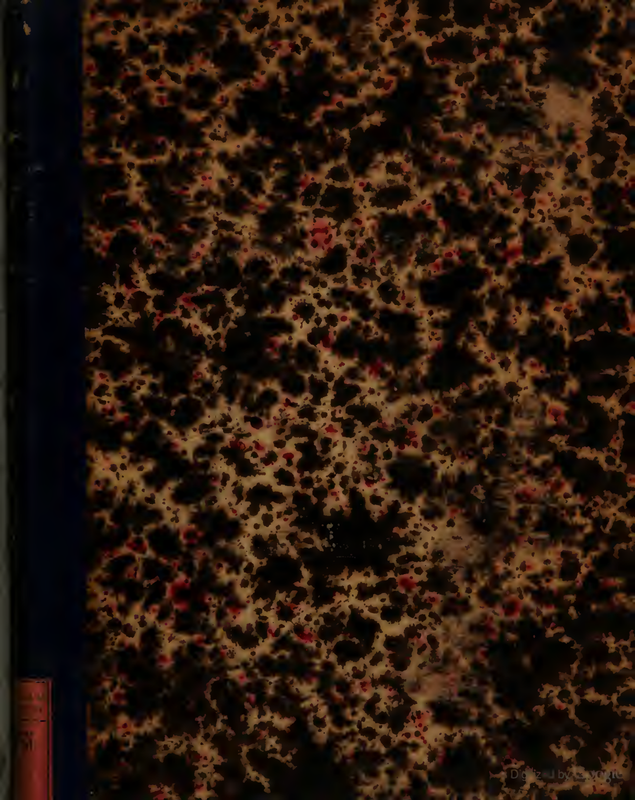
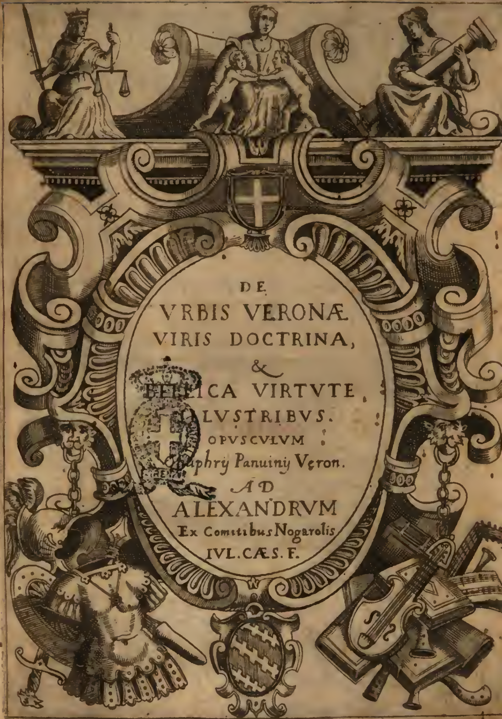

Ab Impressore.

ILLVSTR.^MO COMITI ALEXANDRO NOGAROLÆ

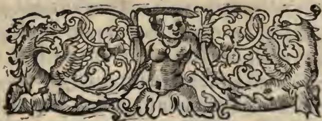
ANGELVS TAMVS TYPOGRAPHVS S. P. D.

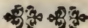
NVPHRIVM PANVINIVM Ciuem nostrum bonarum quidem litterarum omnium, & Theologię notitiâ, instructissimum, sed præcipuè Historicum summum, & Antiquarium extitisse, & proindè cōi Patriæ nostræ summum eâ professione, splendorem attulisse, omnes paulò cordatiores promptè fatentur, cū valdè adhuc adolescens mira animi propensione ad huiusmodi præclara studia incitaretur, vt ipse ingenuè de se testatur, propterea & à Paulo III. Pont. Max. & à summo Cardinali Farnesio, dùm viueret, semper plurimi est factus: & ni improuisa mors ipsum adhùc ætate haud valdè prouectum sustulisset, proculdubiò eius virtus, & eruditio à tātis Patronis, & Męcenatibus Romæ fuisset cohonestata. Ex his porrò Chronologia Veronēsi manuscriptâ amicorum ope libellum hunc nuper excerptum, meis Typis

excudendum curaui, in quo de Viris Veronensibus litterarum, & bellicâ laude Illustribus agit, ne diutius, quàm par foret, defunctorum præconia veluti intermortua iacerent, & vt gustus aliquis eius Chronologiæ candidis Lectoribus exhiberetur, quæ aliquando (cum Deus dabit) in lucem euulgari, & Veronensibus rebus vita, & decor conciliari tanti Historici præsidio (haud abnuentibus Ciuibus) poterit. Hoc opusculum exiguum, & leuidense si molem spectemus, maximum, & eximium si Auctoris dignitatem, & nominis celebritatem; tibi (Comes ornatissime) inscribendum, & dedicandum esse existimaui, tùm vt me Domus vestra præclarissima clientem, & sub vestro tutissimo Patrocinio pro vestra summa benignitate susciperetis, tùm vt auctori clarissimo iã defuncto, & opusculo ipsi Patronũ conciliarem: cum Illustriss. Parens tuus Co. IVL. CÆSAR, Co. FERDINANDVS, Co. M. ANTONIVS NOGAROLÆ eius consobrini (vt interim Collateralẽ BAILARDINVM Illustriss. & Excellentiss. virtute, & eruditione conspicuũ omittam) bonarum artium amantes, & perstudiosos omnes fateantur: Adiunxi etiã Elogium pereruditum Bernardi Bruschi viri doctissimi, & perccelebris, quo Domus Nogarolę originem, & viros in ea maximos meritis præconijs est breuiter complexus. Hilari ergò fronte libellum hunc suscipe (Comes præclarissime) & Tamum tuum sub patrocinij tui vmbrâ, & tutelâ vigere, & fauoris tui aurâ prouehi pro eximiâ quâ polles auctoritate ne graueris. Deus verò O. M. te, Familiamq; Nogarolam amplissimam gratiarum omniũ cumulò adaugeat, & locupletet. Vale.

Die xij. Aprilis Anno à reparata generis humani salute
M D C X X I.

NOGAROLAE GENTIS ELOGIVM.

IVVAT herclè, æternùmq; iuuabit, ad cumulatum Veronę vrbis decus, NOGAROLAE gentis ſplendorem anguſto orationis ambitu poſteris commendaſſe; *Bonos* enim *omnes Nobilitati fauere*, Tullij auctoritate certiores redimur; *& quia apud omnes clarorum hominum, etiàm mortuorum, ſenex valere debet memoria;* *Pro Sext.*

& quia vtile est Reip. multos esse nobiles, qui, quæ maiorum pressa vestigia cernunt, eadem & ipsi persequi conantur. Verùmenimuerò quis est ità veteris memoriæ ignarus, & inscientiæ omnium historiarum seruus, qui, si minùs è scriptorum monumentis cognouerit, at auditione certè aliquâ acceperit, NOGAROLAM gentem Aquitaniæ priscam suam debere originem; eamq; honorifico Comitatus titulo collustratam, octingentis ab hinc annis intemeratâ perfrui nobilitate? Vero verius illud est, Berengario III. Italiæ Rege, GALEOTTVM pacis, & belli artibus vndiq; clarum, primum ex hac familiâ Veronam demigrasse, hîcq; fortunarum suarũ domicilium feliciter collocasse; oppido familiæ suæ cognomine extructo. Cùm autem innumeri propè sint ex hac gente, qui illustri armorum studio sempiternam sibi laudem compararunt; duorum tantùm nomina longè inter se distantium seculorum retulisse, abundè erit. Hos inter BAILARDINVS ciuili virtute eminentissimus, & factis strenuè pro Henrico VII. Imp. clarissimus, præcipuus emicat. Cui Patauinâ præturâ, & Vicetinâ egregiè perfuncto,

Ber-

Bergomiq; Cæſaris vices gerenti, Albertus Scaliger, Veronæ Regulus, Catharinam filiam connubio iunxit; Lonatum, Brixienſis agri oppidum, virtutis nomine in dominatum obuenit; & Caſalenſis expugnatio decus attulit incomparabile. Nec maiorum meritis alter GALEOTTVS nititur: quippè qui talis fuit, ac tantus; vt, etiàmſi alti ſanguinis ornamenta deeſſent, eximium ipſe ornamentum omnibus eſſe poſſet. Effare Maria, Hunnorum Regina, effare magnanime Albane præclara Viri facinora, quibus Belgico bello maximoperè inclaruit. Quoniam verò,

PRINCIPIBVS *placuiſſe viris, non vltima laus eſt:* Horat. lib. 1. ep. 17.

eximiæ proculdubiò dignationis extitiſſe GALEOTTVM, non inficiabimur; in cuius virtutis honeſtamentum indicia ſummorum Principum tota fuere, & propitiata. Philippo II. Hiſpaniarum Regi, perſpicaci ingeniorum exiſtimatori, acceptus ità fuit; vt, eius filiâ primogeniâ de ſacro fonte ſuſceptâ, eundem, legatione ad Cliuenſem Principem ſedulò adminiſtratâ, domeſtici Burgundiæ Penſionarij titulo (acceſſus ad Regem per hunc datur) inſignierit, & ad

Galliarum Regem legatum decreuerit. A Ferdinando itidem Cæſ. Nepti, in nuptias Philippi Regis properanti, comes adiungitur.

Exultat animus, memoriam literarum gloriâ præcellentium percurrens. E' quorum numero LEONARDVS, Apoſtolicus Protonotarius, laborioſus, & induſtrius ſapientiæ miles, *familiam ducit*. Tanta ſiquidem antiqui moris æmulatione Theologicas diſciplinas complexus eſt; vt Florentiæ in celeberrimo omnium gentium Concilio grauiſſimis de rebus diſceptantem magna nominis claritas ſit conſecuta. Contigit & honeſtiſſima laus ex ſtudio literarum LVDOVICO, optimè de re Philoſophicâ, & Theologicâ merito; à quo diſcere poterat quisquè & quantum cuperet, & quantum caperet. Huius, inter cætera, extant Io. Damaſceni opera accuratiùs, quàm anteà, trãſlata, & opuſculum elaboratum, quo coniugium Catharinæ, Britannorum Reginæ, aduerſus conatum, & impetum oppugnantium validè propugnatur. Nã LEONARDVM iuniorem ideò taciti facimus miſſum; quòd, ille quantus fuerit, ſatis ex Leonis X. Clem.

VIII.

VII. Maximiliani I. & Caroli V. iudicijs cognoscitur; qui illius virtute, & singulari eloquentia freti, grauissimarum rerum negotia illius dexteritati, & prudentiæ commiserunt. *Ferdinandus* sanè, *vbi fit certior, Solymanum prima agmina per Thraciam extendisse, ad eum cum muneribus, ac æquissimis de pace, fœdereque mandatis tres Legatos mittit; quorum princeps erat Leonardus Nogarola, nobilis Veronensis, literarum, & multarum linguarum peritiá insignis.* Meritò doctissimorum virorum commemorationi ISOTTA, Virgo lectissima, adijcitur; in exquisitas cuius laudes Matth. Bossus politissimè eruditus his verbis exundat. *Tuum ego ingenium, tuam doctrinam, decus, splendoremq; intacti corporis tui, abstinentiam, frugalitatem, orationes, cæterasque tuas virtutes semper venerabor; & insculptas mente gestabo. Te in his, & has in te ad magnam Dei laudem, meiq; ædificationem perpetuùm admirabor; in quá reuixisse mihi planè videtur prisca illa Virginum dignitas, quas illustres sempiterno præconio decorauit antiquitas. Sic quoquè editiones, & epistolas lego tuas; vt nihil profectò tum minùs, quàm de feminá, cogitem: ità me tenet earũ dignitas, & cũ lepore,*

Appẽd. ad Sabell.

Recup. Fæsul. ep. 3.

&

& eloquentiâ pondus. Atq; nuper altercationem illam cum Aloysio Foscareno, patricio Veneto, & Vrbis nostræ Prætore, viro præterea optimo, atque grauissimo, & egregiè literis culto, qua contenditur, vtrius peccatum grauius extiterit, patris Adæ, an Euæ? in qua tu Euam, ille Adam tuetur, cum voluptate perlegi; mihiq; illud admodum placuit, quòd recenti cum Theologiâ, quæ ornatu nunc caret, tu cultum eloquentiamq; iunxisti. præclarè nimirum; vt, quæ scribendo permulta tractauerat, fieret ipsa scribentibus argumentum. Incredibile dictu est, quàm multi egregiâ virtute, & singulari dignitate florentes, conspectum, & congressum tantæ Virginis, quasi cœleste aliquod beneficium, expetentes, Gaditani exemplo, qui T. Liuij nomine, & gloriâ commotus, ad eum visendum ab vltimo terrarum orbe venisse traditur, Veronam confluerent. Bessarion certè Nicænus, cui nulla sapientiæ pars obscura fuit, admirabatur excellentissimum ISOTTÆ ingenium; in eaque virtutes omnes, præcellenti temperamento, & concentu ad admirationem respondentes, merito prædicabat testimonio. Nequè memor priscæ fœcunditatis

Plin. l. et ep. 2.

ditatis natura nostris hisce seculis degeneres enixa est fœtus. Occurrunt nobis, præ cæteris, IVL. CÆSAR, & BAILARDINVS, fratres, optimis literis optimè instructi. Ille, vt natu est maior, & ALEXANDRI, FERDINANDI, FABRITII, filiorum suo genere dignissimorum, sobole felix; itá à multo rerum vsu, innatâquè prudentiâ in omni consilio exactè cautus, & circumspectus, non dubiæ virtutis exemplis auita calcat vestigia. Hic, honorificentissimo Senatusconsulto in COLLATERALEM cooptatus (dignitas hæc est lustrandi totius exercitus Veneti) benignitate splendidissimi ingenij, celso infractoq; animo, antiqua familiæ decora eximiè renouat; quantumq; splendoris à maioribus accepit, eisdem tantundem facillimè retribuit. Hæc porrò vel satis sunt ad singularem claritatem NOGAROLARVM declarandam; vel non video, quid satis esse possit.

B. Bruschus.

INDEX

VIRORVM VERONENSIVM DOCTRINÂ, ET BELLICÂ VIRTVTE CLARORVM.

A

B

Ber-

Iacobus

Paulus

DE VRBIS VERONÆ VIRIS DOCTRINA, ET BELLICA VIRTVTE ILLVSTRIBVS OPVSCVLVM ONVPHRII PANVINII VERONEN.

DE C. VALERIO CATVLLO.

VETVSTISSIMVS omnium nostræ Ciuitatis eruditorum, quorum ad nos memoria peruenerit, CATVLLVS Lyricorũ Poëta celeberrimus fuit. Neminem enim ante eum Veronę fuisse inueni, cuius monumenta ad nos peruenerint, vel aliquid litteris mandasse, traditũ sit. Præclarus hic Poëta, quemadmodum Eusebius, in chronicis scribit, Veronæ natus est, quo tẽpore M. Terentius Varro, & M. Tullius Cicero in vrbe clarebant. Cęterùm non humili, aut obscuro loco natus est. Si quidem eius pater (auctore Trãquillo in Cęs. cap. xxxiij.) Iulij Cæsaris hospitio vsus est. Patriæ suæ Veronæ sæpè mentionem facit in suo poëmate; vt ad Libellum suum,

Poëtæ, tenero meo sodali,
Velim Cęcilio Papyre dicas
Veronam veniat, noui relinquens

A Comi

Comi mœnia, lariumq; litus. Et ad Mallium:
Quare, quòd scribis, Verona turpe Catullo
Esse, quòd hic quisquis de meliore notâ.
Item de Cęlio, & Quinctio:
Cælius Auphilenum, & Quinctius, Auphilenam
Flos Veronensium deperiunt, iuuenum,
Hic fratrem, ille sororem, hoc est, quod dicitur illud
Fraternum verè dulce sodalitium,
Cui faueam potius Cęli? tibi, nam tua nobis
Perspecta exigitur vnica amicitia,
Cùm vesana meas torreret flamma medullas,
Sis felix Cœli, sis in amore potens.
Et in Egnatium se Transpadanum vocat ijs versibus:
Si vrbanus esses, aut Sabinus, aut Tyburs,
Aut parcus Vmber, aut obesus Hetruscus,
Aut Lanuuinus ater, atq; dentatus,
Aut Transpadanus, vt meos quoq; attingam.
VALERIVS autem CATVLLVS primò traditur à Mallio Romam deductus, cùm adhuc in tenerâ ætate ageret: paulò mox ingenij facilitate, & doctrinâ, adeò Romæ acceptus, atq; ciuibus gratus fuit, vt M. Tullij patrocinium meruerit; quod ipsum eleganti Epigrãmate ingenuè testatus est, quo gratias Ciceroni patrono egit:
Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotq; fuere Marce Tulli,
Quotq; post alijs erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus
Agit, pessimus omnium poëta:
Tantò pessimus omnium poëta,
Quantò tu optimus omnium patronus.
Mallium, & eius nuptias magno studio celebrauit. Fratrem habuit, cuius præproperam, & importunam mortẽ deflet ad eumdem Mallium, cum quo se excusat, parum sibi

sibi licere veteres amores (vt antea) decantare, quoniā fratrem amiserit; ex quo studium inquit suum scribendi carminis abiecisse: sic enim ad Mallium:

Sed tibi ne mea sint ignota incommoda Malli,
Neu me odisse putes hospitis officium,
Accipe queis miser fortunæ fluctibus ipse,
Ne amplius à misero dona beata petas.
Tempore quo primùm vestis mihi tradita pura est,
Iucundum cùm ætas floridia iter ageret,
Multa satis lusi; non est Dea nescia nostri,
Quæ dulcem curis miscet amaritiem.
Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
Abstulit, ò misero frater adempte mihi,
Tu mea tu moriens fregisti commoda frater,
Tecum vnà tota est nostra sepulta domus.

Inter cęteros amicos Furium, & Aurelium dilexit, Cinā quoq; & Cornificium Fabullum, & Veranium, quem alicubi, & Veramolū blanditer appellat, puellam præterea Ipsithillam ciuem suam, & Clodiam P. Clodij Ciceronis inimici sororem, & Q. Metelli vxorem amauit, quam ficto nomine Lesbiam dicit, vti Appuleius testatur in oratione ad Claudium Maximum Proconsulem. Villam sumptuosam, quemadmodum eius ingentes reliquiæ adhuc indicant, habuit in peninsula Lacus Benaci Sirmione, quam eo carmine celebrauit:

Peninsularum Sirmio, insularumq;
Ocelle &c. Eruditorum omnium tàm nostri, quàm vetusti sæculi consensu *Docti* cognomen accepit, ità.n. peculiari epitheto, ab Ouidio, & Martiale censetur. Atq; hunc quidem, ex antiquis Ouidius. Ex nostratibus verò doctissimus Petrus Victorius Virgilianæ maiestati opponit, tantum nominis apud eruditos, ac laudis est consequutus. Sed & versus ipsius, quamquā, vt duriusculi,

notantur, quod etiàm vterq; Plinius asserit: Sectatores tamen in his habuit complures, sicuti Pompeium, Saturninum, & Sentium Augurem, qui Catulli epigrammata, ac Licinij mirâ diligẽtiâ, & studio sunt ęmulati; Valerius etiã Martialis Catullum sibi præponit; ità.n.ad Mactum:

Nec multos mihi praeferas poëtas,
Vno sed tibi sum minor Catullo.

Opus suum ad C.Cornelium Nepotem, de quo mox dicam, misit. Diuiditur autem in libros tres, vt primus Lyricos, secundus Elegida, tertius autem Epigrammata contineat. Elegidum de comâ Berenicis, ex poetâ Callimaco, in latinos numeros conuertit, eamq; ad Ortalum amicum misit, quæ in elegiarum adhuc libro legitur. Catullus à Quinctiliano, & Diomede inter Iambicos reponitur, ab alijs inter Lyricos. In Atticis verò noctibus, vt elegantissimus, & mundissimus, ab eruditissimo Gellio laudatur, qui eius etiàm carmen, vt venustissimũ, celebrat. Neq; illud omittendũ, fuisse ab ipso Catullo, & alia composita; nàm & à latinis Grammaticis afferuntur versiculi aliquot, quos in eius opere haud inuenies, ex quo deprauatum adhuc, inuersumq; alicubi Catulli carmen existimatur; Tùm illius in primis, quo ægnatinis ineptijs ipsum illudit, quod ex ipsâ lectione cõstare omnibus potest. Scripsit & carmen Ithyphalicum, vt refert Terentianus Maurus ad Nouatemum, qui hos Catulli versiculos citat;

Et fermè modus hic datur à plerisq; Priapo;
Inter quos cecinit carmen quoq; tale Catullus:
Hunc lucum tibi dedico, consecroq;, Priape,
Qua domus tua lampsaci est, quaq; silua Priape,
Nam te pracipuè in suis vrbibus colit ora
Hellespontia cateris ostreosior oris.

Iulium Cæsarem, maximè Formianum Mamurram, &

Nonium

Nonium Strumā Iambicis nominatim proſcidit, ex veterum conſuetudine, vt C. Lucullus Iambicorum auctor, Luciliusq́; & Næuius. Animaduerſione porrò dignum illud videri poteſt, quod Tranquillus in Cæſare ſcribit. *Valerium* (inquit) *Catullum, à quo ſibi verſiculis de Mamurra perpetua ſtigmata impoſita, non diſſimulauerat, ſatisfacientem, ideſt teſtibus præſentibus affirmantem, pœnitere ſe, quòd ea ſcripſiſſet (hanc enim eſſe vim in his rebus verbi ſatisfacio, ſatis ex Amphithruone Plauti, & Terentij Adelphis, & Cicerone pro Roſcio comœdo intelligi poteſt) eâdem die adhibuit cœna, hoſpitioq́ patris eius, ſicut conſueuerat, vti perſeuerauit.* Mortuus autem Romæ eſt iuuenili admodùm ætate, annum circiter xxx. agens, vt quidam tradunt: quo tēpore P. Maro in vrbe Cremonâ ſtudijs operā dabat. Vulgatam quoq; de Val. Catullo carmina Ouidij amorum libro iij. eleg. xiv. extant:

Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo.

& Martialis:

Tantùm magna ſuo debet Verona Catullo,
Quantùm parua ſuo Mantua Virgilio.

Ouidius in elegiâ, in quâ deflet Tibulli mortem:

Obuius huic venies hederâ iuuenilia cinctus
Tempora cum Caluo docte Catullo tuo.

Catulli carmina Antonius Parthenius Laziſius Verõn. commentarijs illuſtrauit primùm, deinde paulò ante M. Ant. Muretus Gallus ipſum peritiſſimè interpretatus eſt. Veronæ verò Ciues noſtri, cū editiſſimo curiæ loco inſignium virorum Veronenſinm ſimulacra collocarent, imaginem quoq; Catulli inter reliquas poſuerunt. Hi viui magno decori Vrbi noſtræ fuere, & nunc memoriā adeò inſignem adepti ſunt. C. Valerij Catulli, Plinius vterq́;, Ouidius, Martialis, & reliqui poſteriores ſcriptores honorificentiſſimè, & frequenter meminerunt.

C. CORNELIVS NEPOS.

Onstantissimo Ciuitatis nostræ testimonio C. CORNELIVM Nepotem Virum doctissimum, & antiquitatum omnium peritissimum Veronensem fuisse traditur. Cui in summâ curiâ cum reliquis Veronensibus illustribus etiàm statua posita est ex publicâ auctoritate. Eum Plinius lib. 3. cap. 18. *Padi accolam* vocat, & alibi sæpius de eo mentionem facit; Ortum siquidem in Vico Veronensium Hostilia, ad Padi ripas sito, vt Tacitus auctor est lib. 19. historiæ Augustæ. Pius quoq; Papa II. in Asię descriptione eũ Veronensem apertè fuisse, scribit. Ad hunc Catullus opus suum misit tamquã Ciuem suũ:

Cui dono lepidum nouum libellum,
Arido modo pumice expolitum
CORNELI? tibi, namq; tu solebas
Meas esse aliquid putares nugas
Iàm tàm, cùm ausus es vnus Italorum
Omne æuum tribus explicare chartis,
Doctis, Iuppiter, & laboriosis.
Quare habe tibi quicquid est libelli,
Qualecunq; quidem ora per virorum
Plus vno maneat perenne sæclo.

Hic in Vrbe, Ciceronis, & Cæsaris tempore, vixit, peruenit vsq; ab Augusti principatum, scripsit disertissimè Illustriũ virorum vitas, quarũ tantum Pomponij Attici extat, quæ cęterarũ facilè specimen ferre potest, quæ cũ Ciceronis epistolis ad Atticum excudi solet. Eius Illustrium virorum libri XVI. citantur à Carisio Grãmatico. Scripsit accuratissimè Rerum Romanarum Chronicum, vel de temporibus librum, in quo breui explicatione

omnis

omnis æui memoriam complexus est, quod à Solino citatur, eiusque subinde suprascriptis versibus meminit Catullus. Circunferuntur sub eius nomine excussa Daretis Phrygij historia de bello Troiano versibus heroicis latina facta: Item periocha sex librorũ Daretis sermone soluto eodem volumine impressa; & postremò epistola Alexandri Magni ad Aristotelem de Indiæ situ, populis, & bellicis latinitate donata. Quæ an eius Germana fuerit, incompertum.

C. ÆMILIVS MACER.

Æmilivs Macer Poëta illustris, qui sub Augusti principatu de auium generatione, de serpentibus, de naturâ, viribusq; herbarũ carmine libros conscripsit, Veronensis etiã, vt in chronicis Eusebius auctor est, fuit. Hic citatur apud Plinium in auctorum cathalogo, qui in librum IX. & X. naturalis historiæ multa ex Macro transtulit. Æmilij Macri poëtæ coëui sui librorum meminit Ouidius his versibus libro V. de Tristibus.

Sæpè suas volucres legit mihi grandior æuo,
Quæq; nocet serpens, quæ iuuet herba, Macer.

Quem etiam Troianum bellum scripsisse, in amoribus innuit, cùm in elegiâ ad eum scriptâ ità cantet:

Carmen ad iratum dùm tu perducis Achillem,
Primaquè iuratis induis arma viris,
Nos Macer ignauæ Veneris cessamus in vmbrâ,
Et tener ausuros grandia frangit amor.

Demùm elegiam hac ad Macrum apostophe concludit:

Nec tibi, quà tutum, vati Macer arma canenti
Aureus in medio Marte tacetur Amor.
Et paris est illic, & adultera nobile crimen;

regione, Veronam verò in Venetiâ xj. regione diuisis quoque capitibus seclusit, quùm & terræ, & regiones longè diuersæ sint. Nam ineptè nimiũ argumentantur, qui Comum, Veronamq; in amplâ, tànquàm vnicâ Transpadanæ Galliæ prouinciâ, quasi paruâ intercapedine iunctas asseuerant. Hoc enim nomen Conterraneum non tàm latæ significationis est. quod si esset, cùm terra præter dua alia significata teste Varrone totum elementũ dicatur. qui sunt ad extremam Thulem, aut ad Orientẽ nobis conterranei essent, quod perabsurdum est: strictioris enim significatus est Conterranei vox; quandequidem, Varrone auctore, à terrâ territorium deducitur: quod ex Pomponij sententiâ appellatur Agrorum vniuersitas intra cuiusq; ciuitatis fines. Sic dictum, quòd magistratus eius loci intra hos fines terrendi habet ius. Ex territorio igitur verius, & significãtius conterraneus inflectitur, quàm ab vniuerso terræ elemento. Conterraneusq; is habetur, qui eiusdem territorij sub vno magistratu ciuis est, sicuti commilitones appellantur, qui in eodem exercitu sub vno Imperatore manent, non in diuerso. Sic & condiscipuli, qui in eodem gymnasio sub vno præceptore condiscunt, & conciues, qui in eâdem ciuitate sub vno Principe, vel in republicâ degunt. Ad eundem modum conterraneus non ex diuersis, & longinquis regionibus, sed ex eodem territorio meritò appellatur; Quod etiam Laurentius Valla, & post illum recentiores etiàm sensere. Exemplum de his Plinij verbis sumentes. Quid inter conterraneum, & conciuem differat: quandoquidem Plinius Catullum, non conciuem, sed conterraneum suum dixerit, quia ex agro Veronensi fortè, non ex Vrbe ipsâ vterq; ortus fuerit. Hac igitur de causâ Plinium Catulli conterraneum Veronensem, Nouocomensem dicimus. Huic testimonio ipsam sanè

vetu-

vetuſtatem nullo æuo, quàmuis longo exoletam addimus, quæ nullius cauillis repudiari poteſt, dùm Vrbs Verona ſuis monumentis ſtabit. Vetuſtiſſimum enim adhuc extat Veronæ marmorei fruſti Epitaphium parẽtibus, & ſorori, ſibiq; à Plinio ipſo factum, quod inter rudera centum annis ante in agro Veronenſi inuentũ eſt, atque in angulo Domus Com. Ludouici de Nogarolis Viri Illuſtriſs. propè Ædem S. Bernardini fixũ, litteriſq; maiuſculis elegantiſſimiſq;, itaq; vt ab eorum temporũ lapicida fingi non potuerint exaratum. Sic.

C. P—INIV ——		C. PLINIVS
—— - NDV ——		C. F. SECVNDVS
—— — AVG	Quod ego ità	VI. VIR. AVG.
—RCIVIAE	reſtituendum	SIBI. ET. ORCIVIAE
—CELLAE	cenſeo.	MARCELLAE
—RI		VXORI
—ERI PATRI		C. CELERI. PATRI
—MAE MATRI		ET OPTIMAE MATRI
—MARCELLAE		. . . . . MARCELLAE
T. F. I.		V. T. F. I.

Huic firmiſſimo vetuſtatis teſtimonio adde maiorum noſtrorum publicum conſenſum, & per manus traditã atq; quæ ad nos manauit, opinionem; quâ ducti maiores ipſi cum cæteris Viris Illuſtribus Veronenſibus ſimulacrum in foro ſtatuêre. Hæc porrò opinio non ſolum apud noſtrates, ſed apud exteros quoque celebris fuit, vt apud Franciſcum Petrarcham, Blondum, Pium II. Pontificem Maximum, & reliquos multos eruditiſſimos viros, à quibus ſemper Veronenſis appellatur. Ex his igitur quæ in medio attuli proculdubio affirmare poſſumus, Veronæ ciuem fuiſſe. Eius verò ſororis filium C. Cæcilium Plinium Secundum, de quo mox dicam Nouocomenſem quidem fuiſſe ortu, verum adoptione

ptione verè, & ipsum Veronensem fuisse, qui Pliniâ sorore C. Secundi, & C. Cæcilio Nouocomi ortus ab Auunculo Plinio adoptatus est, atq; C. Plinius Cæcilius appellatus. Porrò autem de C. Plinio ità scribit Tranquillus in libro de Viris Illustribus: *C. Plinius Secundus Equestribus militijs industriè functus, procurationes quoq; splendidissimas, atque continuas summâ integritate administrauit; & tamen liberalibus studijs tantũ operam dedit, vt non temerè quis plura in ocio scripserit. Itaq; bella omnia quæcumq; cum Germanis gesta sunt xx. voluminibus comprehendit. Itẽ naturalis historiæ xxxvij. libros absoluit. Perijt clade Campaniæ. Nàm cum Misenensi classi præesset, & flagranti Vesuuio ad explorandas propius caussas Liburnicas prætendisset, neq; aduersantibus ventis remeare posset, vi pulueris, ac fauillæ oppressus est, vel vt quidam existimant, à seruo suo occisus, quem, deficiens æstu, vt necem sibi maturaret, orauerat. Hic in ijs libris xx. millia rerum dignarum ex lectione voluminum circiter duum millium complexus est. Primus autem liber quasi index xxxvj. librorum sequentium consumationem totius operis, & species continet titulorum.* Ego verò in libro, cui Bibliothecæ nomen indidi, itâ de eo scripsi C. Plinius C. F. Secundus Veronensis Libros xxxvij. historiæ naturalis, qui, adhuc quàmquàm magna ex parte deprauati extant, conscripsit. Opus varium, & multiplex, vt est in ipsâ naturâ. In eis quicquid vel Deo immortali, vel rebus creatis conuenit, aut vnquã vsu venerit scitu dignum, explicatur: diligentia maior, quam dicendi ratio: quæ & ipsa à quibusdam ineptis meo iudicio desiderari solet. Vixit sub Claudio Nerone, & Vespasiano Augustis. Præfectus classis Misenatiũ Obijt sub Tito in Visuuî incendio, dùm eius caussas indagare inconsultius aggressus esset. Pleraq; alia quæ

tem-

temporum iniuriâ periêre, scripsit. Extant inter Plinij Iunioris Epistolarũ libros epistolæ duæ, quibus affatim eius vita, mores, studia, & obitus describitur, quæ cùm ad rem, quàm maximè faciant, subijcere placet.

C. PLINIVS CÆCILIVS SECVNDVS MACRO SVO S.

Pergratum est mihi, quòd tàm diligenter libros auunculi mei lectitas, vt habere omnes velis, quærasq́, qui sint omnes. fungar indicis partibus, atq; etiàm, quo sint ordine scripti, notũ tibi faciam. Est enim hæc quoq; studiosis non iniucunda cognitio. De iaculatione equestri vnus, hunc cùm præfectus Alæ militaret, pari ingenio, curâq́ composuit. De vitâ Pomponij Secundi duo, à quo singulariter amatus, hoc memoriæ amici, quasi debitum munus exoluit. Bellorum Germaniæ viginti, quibus omnia, quæ cũ Germanis gessimus bella, collegit. Inchoauit, cũ in Germaniâ militaret somnio monitus. Adstit ei quiescenti Drusi Neronis effigies, qui Germaniç latissimè victor ibi perijt. commendabat memoriã suam, orabatq́, vt se ab iniuriâ obliuionis adsereret. Studiosi tres in sex volumina propter amplitudinẽ diuisi, quibus oratorem ab incunabulis instituit, & perfecit. Dubij sermonis octo scripsit sub Nerone nouissimis annis, cùm omne studiorum genus paulò liberiùs, & erectiùs periculosum seruitus fecisset. A fine Aufidij Bassi triginta vnus. Naturæ historiarum triginta septẽ opus diffusum, eruditum, nec minus varium, quã ipsa natura. Miraris, quòd tot volumina, multaq́ in his tàm scrupulosa homo occupatus absoluerit. magis miraberis, si scieris, illum aliquandiù caussas actitasse, decessisse anno sexto & quinquagesimo. medium tẽpus distentum, impeditumq́, quâ officijs maximis, quâ amicitia principium egisse. Sed erat acre ingenium, incredibile studium,

summâ

summâ vigilantiâ. lucubrare vulcanalibus incipiebat, non auspicandi caussâ, sed studendi, statim à nocte multâ, hyeme verò ab horâ septimâ, vel cum tardissime, octauâ, sæpè sextâ, erat sanè somni paratissimi, nonnunquàm etiàm inter ipsa studia instantis, & deferentis. Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem, nàm ille quoq; noctibus vtebatur, inde ad delegatum sibi officium, reuersus domum, quod reliquum temporis, studijs reddebat. post cibum sæpè, quem interdiù leuem, & facilem veterũ more sumebat. Æstate siquid otij, iacebat in Sole, liber legebatur, adnotabat, excerpebatquè: nihil enim legit, quod nõ excerperet. Dicere etiàm solebat, nullum esse librũ tàm malum, vt non aliquâ parte prodesset. Post Solẽ plerumq; frigidâ lauabatur, deinde gustabat, dormiebatquè minimùm. Mox quasi alio die studebat in cœnæ tempus. super hanc liber legebatur, adnotabatur, & quidem cursim. Memini quendam ex amicis cùm lector quadã perperàm pronuntiasset, reuocasse, & repeti coegisse, huic auunculum meum dixisse, intellexeras nempe? cum ille adnuisset, Cur ergo reuocabas? decem amplius versus hac tua interpellatione perdidimus. tanta erat parsimonia tẽporis. Surgebat æstate à cœnâ, luce, hyeme intra primam noctis, & tànquã aliquâ lege cogente hac inter medios labores, vrbisq; fremitum in secessu. solum balinei tempus studijs eximebatur. Cùm dico balinei, de interioribus loquor. Nàm dùm destringitur, tergiturquè, audiebat aliquid, aut dictabat. in itinere quasi solutus cæteris curis, huic vni vacabat. ad latus notarius cum libro, & pugillaribus, cuius manus hyeme manicis muniebantur, vt nè cœli quidẽ asperitas vllũ studij tempus eriperet, quâ ex cussâ Romæ quoq; sellâ vehebatur. Repeto me correptum ab eo cur ambularem. poteras, inquit, has horas non perdere. nàm perire omne tempus arbitrabatur, quod studijs non impertiretur. Hac intentione tot ista volumina peregit. Electorumquè cõmentarios centũ sexaginta

ginta mihi reliquit, opistographos quidem, & minutissimè scriptos, quâ ratione multipicatur hic numerus. Referebat ipse potuisse se, cùm procuraret in Hispaniâ, uendere hoc cõmetarios LartioLycinio quadringẽtis millibus numûm, & tunc aliquantò pauciores erant. Nonnè videtur tibi recordanti quantũ legerit, quantũ scripserit, nec officijs vllis, nec in amicitia principũ fuisse? rursus cùm audis, quid officiorũ studijs laboris ĩpenderit, nec scripsisse satis, nec legisse? Quid est enim, quod non aut illæ occupationes impedire, aut hæc instantia non possit efficere? Itaq; soleo ridere, cùm me quidam studiosum uocant, qui si comparer illi, sum desidiosissimus. Ego autem tantùm, quem partim publica, partim amicorum officia distringunt. Quis ex istis, qui totâ uitâ literis adsident, collatus illi, nõ quasi somno & inertiæ deditus erubescat? Extendi epistolam, cùm hoc solum, quod requirebas, scribere destinassem, quos libros reliquisset. Confido tamen hæc quoq; tibi non minùs grata, quàm ipsos libros futura, quæ te non tantùm ad legendos eos, verùm etiàm ad simile aliquid elabordanum possunt æmulationis stimulis excitare. Vale.

Hæc epistola v. est libri iij. eam verò quã ad Cornelium Tacitum de eius obitu scripsit xxvj. libri xi. ità:

C. PLINIVS CÆCILIVS SECVNDVS TACITO SVO S.

Petis, vt tibi Auunculi mei exitum scribam, quò veriùs tradere posteris possis. gratias ago. Nàm video, morti eius, si celebretur à te, immortalem gloriam esse propositam. Quàmuis enim pulcherrimarum clade terrarum, vt populi, vt urbes memorabili casu, quasi semper victurus occiderit, quàmuis ipse plurima opera, & mansura condiderit, multũ tamen perpetuitati eius scriptorum tuorũ æternitas addet.

Equi-

Comi mœnia, lariumq́; litus. Et ad Mallium:

Quare, quòd scribis, Verona turpe Catullo
Esse, quòd hic quisquis de meliore notâ.

Item de Cęlio, & Quinctio:

Cælius Auphilenum, & Quinctius, Auphilenam
Flos Veronensium deperiunt, iuuenum,
Hic fratrem, ille sororem, hoc est, quod dicitur illud
Fraternum verè dulce sodalitium,
Cui faueam potius Cęli? tibi, nam tua nobis
Perspecta exigitur vnica amicitia,
Cùm vesana meas torreret flamma medullas,
Sis felix Cæli, sis in amore potens.

Et in Egnatium se Transpadanum vocat ijs versibus:

Si vrbanus esses, aut Sabinus, aut Tyburs,
Aut parcus Vmber, aut obesus Hetruscus,
Aut Laneuinus ater, atq́; dentatus,
Aut Transpadanus, vt meos quoq́; attingam.

VALERIVS autem CATVLLVS primò traditur à Mallio Romam deductus, cùm adhuc in tenerâ ætate ageret: paulò mox ingenij facilitate, & doctrinâ, adeò Romæ acceptus, atq; ciuibus gratus fuit, vt M. Tullij patrocinium meruerit; quod ipsum eleganti Epigrãmate ingenuè testatus est, quo gratias Ciceroni patrono egit:

Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotq́; fuere Marce Tulli,
Quotq́; post alijs erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus
Agit, pessimus omnium poëta:
Tantò pessimus omnium poëta,
Quantò tu optimus omnium patronus.

Mallium, & eius nuptias magno studio celebrauit. Fratrem habuit, cuius præproperam, & importunam mortẽ deflet ad eumdem Mallium, cum quo se excusat, parum

sibi

sibi licere veteres amores (vt antea) decantare, quoniã fratrem amiserit; ex quo studium inquit suum scribendi carminis abiecisse: sic enim ad Mallium:

Sed tibi ne mea sint ignota incommoda Malli,
Neu me odisse putes hospitis officium,
Accipe queis miser fortunæ fluctibus ipse,
Ne amplius à misero dona beata petas.
Tempore quo primùm vestis mihi tradita pura est,
Iucundum cùm ætas floridia iter ageret,
Multa satis lusi; non est Dea nescia nostri,
Quæ dulcem curis miscet amaritiem.
Sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors
Abstulit, ò misero frater adempte mihi,
Tu mea tu moriens fregisti commoda frater,
Tecum vnà tota est nostra sepulta domus.

Inter cęteros amicos Furium, & Aurelium dilexit, Cinã quoq; & Cornificium Fabullum, & Veranium, quem alicubi, & Veramolũ blanditer appellat, puellam prætereà Ipsithillam ciuem suam, & Clodiam P. Clodij Ciceronis inimici sororem, & Q. Metelli vxorem amauit, quam ficto nomine Lesbiam dicit, vti Appuleius testatur in oratione ad Claudium Maximum Proconsulem. Villam sumptuosam, quemadmodum eius ingentes reliquiæ adhuc indicant, habuit in peninsula Lacus Benaci Sirmione, quam eo carmine celebrauit:

Peninsularum Sirmio, insularumq;
Ocelle &c. Eruditorum omnium tàm nostri, quàm vetusti sæculi consensu *Docti* cognomen accepit, ità.n. peculiari epitheto, ab Ouidio, & Martiale censetur. Atq; hunc quidem, ex antiquis Ouidius. Ex nostratibus verò doctissimus Petrus Victorius Virgilianæ maiestati opponit, tantum nominis apud eruditos, ac laudis est consequutus. Sed & versus ipsius, quamquã, vt duriusculi,

notantur, quod etiàm vterq; Plinius asserit: Sectatores tamen in his habuit complures, sicuti Pompeium, Saturninum, & Sentium Augurem, qui Catulli epigrammata, ac Licinij mirâ diligẽtiâ, & studio sunt ęmulati; Valerius etiã Martialis Catullum sibi præponit; ità.n. ad Mactum:

Nec multos mihi præferas poëtas,
Vno sed tibi sum minor Catullo.

Opus suum ad C. Cornelium Nepotem, de quo mox dicam, misit. Diuiditur autem in libros tres, vt primus Lyricos, secundus Elegida, tertius autem Epigrammata contineat. Elegidum de comâ Berenicis, ex poetâ Callimaco, in latinos numeros conuertit, eamq; ad Ortalum amicum misit, quæ in elegiarum adhuc libro legitur. Catullus à Quinctiliano, & Diomede inter Iambicos reponitur, ab alijs inter Lyricos. In Atticis verò noctibus, vt elegantissimus, & mundissimus, ab eruditissimo Gellio laudatur, qui eius etiàm carmen, vt venustissimũ, celebrat. Neq; illud omittendũ, fuisse ab ipso Catullo, & alia composita; nàm & à latinis Grammaticis afferuntur versiculi aliquot, quos in eius opere haud inuenies, ex quo deprauatum adhuc, inuersumq; alicubi Catulli carmen existimatur; Tùm illius in primis, quo ægnatinis ineptijs ipsum illudit, quod ex ipsâ lectione cõstare omnibus potest. Scripsit & carmen Ithyphalicum, vt refert Terentianus Maurus ad Nouatemum, qui hos Catulli versiculos citat;

Et fermè modus hic datur à plerisq; Priapo;
Inter quos cecinit carmen quoq; tale Catullus:
Hunc lucum tibi dedico, consecroq; Priape,
Qua domus tua lampsaci est, quaq; silua Priape,
Nam te præcipuè in suis vrbibus colit ora
Hellespontia cæteris ostreosior oris.

Iulium Cæsarem, maximè Formianum Mamurram, &
Nonium

Nonium Strumã Iambicis nominatim proſcidit, ex veterum conſuetudine, vt C. Lucullus Iambicorum auctor, Luciliusq́;, & Næuius. Animaduerſione porrò dignum illud videri poteſt, quod Tranquillus in Cæſare ſcribit. *Valerium* (inquit) *Catullum, à quo ſibi verſiculis de Mamurra perpetua ſtigmata impoſita, non diſſimulauerat, ſatisfacientem, ideſt teſtibus præſentibus affirmantem, pęnitere ſe, quòd ea ſcripſiſſet (hanc enim eſſe vim in his rebus verbi ſatisfacio, ſatis ex Amphithruone Plauti, & Terentij Adelphis, & Cicerone pro Roſcio comœdo intelligi poteſt) eâdem die adhibuit cœnæ, hoſpitioq́; patris eius, ſicut conſueuerat, vti perſeuerauit.* Mortuus autem Romæ eſt iuuenili admodùm ætate, annum circiter xxx. agens, vt quidam tradunt: quo tẽpore P. Maro in vrbe Cremonâ ſtudijs operã dabat. Vulgatam quoq; de Val. Catullo carmina Ouidij amorum libro iij. eleg. xiv. extant:

Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo.

& Martialis:

Tantùm magna ſuo debet Verona Catullo,
Quantùm parua ſuo Mantua Virgilio.

Ouidius in elegiâ, in quâ deflet Tibulli mortem:

Obuius huic venies hederâ iuuenilia cinctus
Tempora cum Caluo docte Catullo tuo.

Catulli carmina Antonius Parthenius Laziſius Veroñ. commentarijs illuſtrauit primùm, deinde paulò ante M. Ant. Muretus Gallus ipſum peritiſſimè interpretatus eſt. Veronæ verò Ciues noſtri, cũ editiſſimo curiæ loco inſignium virorum Veronenſinm ſimulacra collocarent, imaginem quoq; Catulli inter reliquas poſuerunt. Hi viui magno decori Vrbi noſtræ fuere, & nunc memoriã adeò inſignem adepti ſunt. C. Valerij Catulli, Plinius vterq́;, Ouidius, Martialis, & reliqui poſteriores ſcriptores honorificentiſſimè, & frequenter meminerunt.

C. CORNELIVS NEPOS.

Onstantissimo Ciuitatis nostræ testimonio C. CORNELIVM Nepotem Virum doctissimum, & antiquitatum omnium peritissimum Veronensem fuisse traditur. Cui in summâ curiâ cum reliquis Veronensibus illustribus etiàm statua posita est ex publicâ auctoritate. Eum Plinius lib. 3. cap. 18. *Padi accolam* vocat, & alibi sæpius de eo mentionem facit; Ortum siquidem in Vico Veronensium Hostilia, ad Padi ripas sito, vt Tacitus auctor est lib. 19. historiæ Augustæ. Pius quoq; Papa II. in Asię descriptione eũ Veronensem apertè fuisse, scribit. Ad hunc Catullus opus suum misit tamquã Ciuem suũ:

Cui dono lepidum nouum libellum,
Arido modo pumice expolitum
CORNELI? tibi, namq; tu solebas
Meas esse aliquid putares nugas
Iàm tàm, cùm ausus es vnus Italorum
Omne æuum tribus explicare chartis,
Doctis, Iuppiter, & laboriosis.
Quare habe tibi quicquid est libelli,
Qualecunq; quidem ora per virorum
Plus vno maneat perenne sæclo.

Hic in Vrbe, Ciceronis, & Cæsaris tempore, vixit, peruenit vsq; ab Augusti principatum, scripsit disertissimè Illustriũ virorum vitas, quarũ tantum Pomponij Attici extat, quæ cęterarũ facilè specimen ferre potest, quæ cũ Ciceronis epistolis ad Atticum excudi solet. Eius Illustrium virorum libri XVI. citantur à Carisio Grãmatico. Scripsit accuratissimè Rerum Romanarum Chronicum, vel de temporibus librum, in quo breui explicatione

omnis

omnis æui memoriam complexus est, quod à Solino citatur, eiusque subinde suprascriptis versibus meminit Catullus. Circunferuntur sub eius nomine excussa Daretis Phrygij historia de bello Troiano versibus heroicis latina facta: Item periocha sex librorũ Daretis sermone soluto eodem volumine impressa; & postremò epistola Alexandri Magni ad Aristotelem de Indiæ situ, populis, & bellicis latinitate donata. Quæ an eius Germana fuerit, incompertum.

C. ÆMILIVS MACER.

Æmilivs Macer Poëta illustris, qui sub Augusti principatu de auium generatione, de serpentibus, de naturâ, viribusq; herbarũ carmine libros conscripsit, Veronensis etiã, vt in chronicis Eusebius auctor est, fuit. Hic citatur apud Plinium in auctorum cathalogo, qui in librum IX. & X. naturalis historiæ multa ex Macro transtulit. Æmilij Macri poëtæ coæui sui librorum meminit Ouidius his versibus libro V. de Tristibus.

Sæpè suas volucres legit mihi grandior æuo,
Quæq; nocet serpens, quæ iuuet herba, Macer.

Quem etiam Troianum bellum scripsisse, in amoribus innuit, cùm in elegiâ ad eum scriptâ ità cantet:

Carmen ad iratum dùm tu perducis Achillem,
Primaquè iuratis induis arma viris,
Nos Macer ignaua Veneris cessamus in vmbrâ,
Et tener ausuros grandia frangit amor.

Demùm elegiam hac ad Macrum apostophe concludit:

Nec tibi, qua tutum, uati Macer arma canenti
Aureus in medio Marte tacetur Amor.
Et paris est illic, & adultera nobile crimen;

Et comes extincto Laodomeia viro.
Si bene te noui, non bella libentiùs istú
Dicis; & à vestris in mea castra venis.

De Apibus Seruius super Virgilium iv. Georgicorum, & I. Æneid. Theriacῶν Charisius legitur, liber quidam de herbarum virtutibus carmine hexametro, excussum sub Æmilij Macri nomine; sed alius omninò est ab Æmilio Macro Poëtâ Veronense, de quo scribunt Ouidius, & Volaterranus lib. xvij. Vrb. comm. Alterius etiã Macri mentionem facit Plinius Cæcilius epistolarum libro iij. epistolâ: *Pergratum est mihi*. Huius diuina opera, vt plurimorùm reliqua maiorum incuriâ, temporumque malignitate hodie desiderantur. Huic tàmquàm Veronensi maiores nostri in ædito Curiæ loco, cum reliquis Viris Illustribus nostræ Ciuitatis statuam marmoream locarûnt. Cęterum Æmilius Macer Veronensis Poëta, vt Eusebius idem auctor est, obijt in Asiâ.

L. VITRVVIVS.

INTER cæteros eruditos nostræ Ciuitatis in summo Curiæ tecto primum locum obtinet VITRVVIVS. Nàm architecto architectum gratificari voluisse existimo. Quem Veronensem fuisse, maiorum constans, & per manus tradita opinio, & hæ litteræ in postibus Arcus Castri Veteris incisæ confirmare videntur. L. VITRVVIVS. L. L. CERDO. ARCHITECTVS. Cæterum an is Vitruuius quidam Veronensis, an is, qui decem libros de Architecturâ Cæsari Augusto scripsit, fuerit, incompertum. Ego hunc nostrum Veronensem alium ab eo fuisse semper existimaui. Ille enim Marci, hic Lucij prænomen, ille Pollionis, hic Cerdonis cognomen

men habuit, ille, quantùm ex eius ſcriptis elicitur, Romanus, & ingenuus; hic Veronenſis, & Libertus fuit. Cæterum quisquis hic noſter fuerit Architecturæ peritiſſimus, quantùm ex eius arcus veſtigijs intelligi poteſt, fuit; ideoq; haud indignus, qui in reliquorum illuſtrium virorum albo exſcriberetur. Eius prçterea cōmplura, & egregia opera Veronæ fuiſſe, proculdubio teſtantur, & ſi quid coniectari licet, cùm forum operis arcus Caſtri veteri antiquiſſimũ ſit à vero haud abhorreret, ab eodem quoque Amphitheatrum, & Theatrum condita fuiſſe.

C. PLINIVS SECVNDVS.

HVNC Veronenſem fuiſſe, quàmquàm à plerisq; in dubium res clariſſima reuocetur, ità apertum, & manifeſtum eſt, vt nihil clariùs eſſe exiſtimẽ, rem omnem, veterũq; Scriptorum verba accuratè conſideranti. Ipſe in primis in præfatione librorum hiſtoriæ naturalis ad T. Veſpaſianum Cæſarem Auguſti Veſpaſiani filium, ſe apertè Veronenſem fuiſſe teſtatur, cum his verbis, Catullum conterraneum ſuum vocat. —*Namq; tu ſolebas Meas eſſe aliquid putare nugas. Vt obiter emolliã Catullum conterraneum meum.* Agnoſcis & hoc caſtrenſe verbũ. Ille enim vt ſcis permutatis prioribus ſyllabis duriuſculum ſe fecit, quam volebat exiſtimari à Verãniolis ſuis, & Fabulis. Si.n.ipſe Nouocomenſis (vt quidã tradũt) fuiſſet, non rectè conterraneum dixiſſet. Ex Ptolemæo enim in terrarum dimenſione manifeſtè liquet, Comum in Inſubrum finibus ad Septentrionem, Veronam verò in Venetiâ, inter ſe ſupra mille, & centum ſtadijs diſtantibus diuersâ regione collocatas. Quod item ex Plinij geographiâ planiſſimè patet, qui Comũ in decimâ Italiæ

regionę

regione, Veronam verò in Venetiâ xj. regione diuisis quoque capitibus seclusit, quùm & terræ, & regiones longè diuersæ sint. Nam ineptè nimiū argumentantur, qui Comum, Veronamq; in amplâ, tànquàm vnicâ Transpadanæ Galliæ prouinciâ, quasi paruâ intercapedine iunctas asseuerant. Hoc enim nomen Conterraneum non tàm latæ significationis est. quod si esset, cùm terra præter dua alia significata teste Varrone totum elementū dicatur. qui sunt ad extremam Thulem, aut ad Orientē nobis conterranei essent, quod perabsurdum est: strictioris enim significatus est Conterranei vox; quandoquidem, Varrone auctore, à terrâ territorium deducitur: quod ex Pomponij sententiâ appellatur Agrorum vniuersitas intra cuiusq; ciuitatis fines. Sic dictum, quòd magistratus eius loci intra hos fines terrendi habet ius. Ex territorio igitur verius, & significātius conterraneus inflectitur, quàm ab vniuerso terræ elemento. Conterraneusq; is habetur, qui eiusdem territorij sub vno magistratu ciuis est, sicuti commilitones appellantur, qui in eodem exercitu sub vno Imperatore manent, non in diuerso. Sic & condiscipuli, qui in eodem gymnasio sub vno præceptore condiscunt, & conciues, qui in eâdem ciuitate sub vno Principe, vel in republicâ degunt. Ad eundem modum conterraneus non ex diuersis, & longinquis regionibus, sed ex eodem territorio meritò appellatur; Quod etiam Laurentius Valla, & post illum recentiores etiàm sensere. Exemplum de his Plinij verbis sumentes. Quid inter conterraneum, & conciuem differat: quandoquidem Plinius Catullum, non conciuem, sed conterraneum suum dixerit, quia ex agro Veronensi fortè, non ex Vrbe ipsâ vterq; ortus fuerit. Hac igitur de caussâ Plinium Catulli conterraneum Veronensem, Nouocomensem dicimus. Huic testimonio ipsam sanè

vetu-

vetuſtatem nullo æuo, quàmuis longo exoletam addimus, quæ nullius cauillis repudiari poteſt, dùm Vrbs Verona ſuis monumentis ſtabit. Vetuſtiſſimum enim adhuc extat Veronæ marmorei fruſti Epitaphium parẽtibus, & ſorori, ſibiq; à Plinio ipſo factum, quod inter rudera centum annis ante in agro Veronenſi inuentũ eſt, atque in angulo Domus Com. Ludouici de Nogarolis Viri Illuſtriſ. propè Ædem S. Bernardini fixũ, litteriſq; maiuſculis elegantiſſimiſq;, itaq; vt ab eorum temporũ lapicida fingi non potuerint exaratum. Sic.

C. P—INIV ——		C. PLINIVS
——- NDV ——		C. F. SECVNDVS
——— AVG	Quod ego ità	VI. VIR. AVG.
—RCIVIAE	reſtituendum	SIBI. ET. ORCIVIAE
—CELLAE	cenſeo.	MARCELLAE
—RI		VXORI
—ERI PATRI		C. CELERI. PATRI
—MAE MATRI		ET OPTIMAE MATRI
—MARCELLAE		. . . . . MARCELLAE
T. F. I.		V. T. F. I.

Huic firmiſſimo vetuſtatis teſtimonio adde maiorum noſtrorum publicum conſenſum, & per manus traditã atq; quæ ad nos manauit, opinionem; quâ ducti maiores ipſi cum cæteris Viris Illuſtribus Veronenſibus ſimulacrum in foro ſtatuêre. Hæc porrò opinio non ſolum apud noſtrates, ſed apud exteros quoque celebris fuit, vt apud Franciſcum Petrarcham, Blondum, Pium II. Pontificem Maximum, & reliquos multos eruditiſſimos viros, à quibus ſemper Veronenſis appellatur. Ex his igitur quæ in medio attuli proculdubio affirmare poſſumus, Veronæ ciuem fuiſſe. Eius verò ſororis filium C. Cæcilium Plinium Secundum, de quo mox dicam Nouocomenſem quidem fuiſſe ortu, verum adoptione

ptione verè, & ipsum Veronensem fuisse, qui Pliniâ sorore C. Secundi, & C. Cæcilio Nouocomi ortus ab Auunculo Plinio adoptatus est, atq; C. Plinius Cæcilius appellatus. Porrò autem de C. Plinio ità scribit Tranquillus in libro de Viris Illustribus: *C. Plinius Secundus Equestribus militijs industriè functus, procurationes quoq; splendidissimas, atque continuas summâ integritate administrauit; & tamen liberalibus studijs tantũ operam dedit, vt non temerè quis plura in ocio scripserit. Itaq; bella omnia quæcumq; cum Germanis gesta sunt xx. voluminibus comprehendit. Itẽ naturalis historiæ xxxvij. libros absoluit. Perijt clade Campaniæ. Nàm cum Misenensi classi præesset, & flagranti Vesuuio ad explorandas propius caussas Liburnicas prætendisset, neq; aduersantibus ventis remeare posset, vi pulueris, ac fauillæ oppressus est, vel vt quidam existimant, à seruo suo occisus, quem, deficiens æstu, vt necem sibi maturaret, orauerat. Hic in ijs libris xx. millia rerum dignarum ex lectione voluminum circiter duum millium complexus est. Primus autem liber quasi index xxxvj. librorum sequentium consumationem totius operis, & species continet titulorum.* Ego verò in libro, cui Bibliothecæ nomen indidi, itâ de eo scripsi C. Plinius C. F. Secundus Veronensis Libros xxxvij. historiæ naturalis, qui, adhuc quàmquàm magna ex parte deprauati extant, conscripsit. Opus varium, & multiplex, vt est in ipsâ naturâ. In eis quicquid vel Deo immortali, vel rebus creatis conuenit, aut vnquã vsu venerit scitu dignum, explicatur: diligentia maior, quam dicendi ratio: quæ & ipsa à quibusdam ineptis meo iudicio desiderari solet. Vixit sub Claudio Nerone, & Vespasiano Augustis. Præfectus classis Misenatiũ Obijt sub Tito in Visuuî incendio, dùm eius caussas indagare inconsultius aggressus esset. Pleraq; alia quæ tem-

temporum iniuriâ periêre, scripsit. Extant inter Plinij Iunioris Epistolarũ libros epistolæ duæ, quibus affatim eius vita, mores, studia, & obitus describitur, quæ cùm ad rem, quàm maximè faciant, subijcere placet.

C. PLINIVS CÆCILIVS SECVNDVS MACRO SVO S.

PErgratum est mihi, quòd tàm diligenter libros auunculi mei lectitas, vt habere omnes velis, quærasq́, qui sint omnes. fungar indicis partibus, atq; etiàm, quo sint ordine scripti, notũ tibi faciam. Est enim hæc quoq; studiosis non iniucunda cognitio. De iaculatione equestri vnus, hunc cùm præfectus Alæ militaret, pari ingenio, curâq́ composuit. De vitâ Pomponij Secundi duo, à quo singulariter amatus, hoc memoriæ amici, quasi debitum munus exoluit. Bellorum Germaniæ viginti, quibus omnia, quæ cũ Germanis gessimus bella, collegit. Inchoauit, cũ in Germaniâ militaret somnio monitus. Adstit ei quiescenti Drusi Neronis effigies, qui Germaniȩ latissimè victor ibi perijt. commendabat memoriã suam, orabatq́, vt se ab iniuriâ obliuionis adsereret. Studiosi tres in sex volumina propter amplitudinẽ diuisi, quibus oratorem ab incunabulis instituit, & perfecit. Dubij sermonis octo scripsit sub Nerone nouissimis annis, cùm omne studiorum genus paulò liberiùs, & erectiùs periculosum seruitus fecisset. A fine Aufidij Bassi triginta vnus. Naturæ historiarum triginta septẽ opus diffusum, eruditum, nec minus varium, quã ipsa natura. Miraris, quòd tot volumina, multaq́ in his tàm scrupulosa homo occupatus absoluerit. magis miraberis, si scieris, illum aliquandiù caussas actitasse, decessisse anno sexto & quinquagesimo. medium tẽpus distentum, impeditumq́, quâ officijs maximis, quâ amicitia principium egisse. Sed erat acre ingenium, incredibile studium,

summâ vigilantiâ. lucubrare vulcanalibus incipiebat, non auspicandi caussâ, sed studendi, statim à nocte multâ, hyeme verò ab horâ septimâ, vel cum tardissime, octauâ, sæpè sextâ, erat sanè somni paratissimi, nonnunquàm etiàm inter ipsa studia instantis, & deferentis. Ante lucem ibat ad Vespasianum Imperatorem, nàm ille quoq; noctibus vtebatur, inde ad delegatum sibi officium, reuersus domum, quod reliquum temporis, studijs reddebat. post cibum sæpè, quem interdiù leuem, & facilem veterũ more sumebat. Æstate si quid otij, iacebat in Sole, liber legebatur, adnotabat, excerpebatquè: nihil enim legit, quod nõ excerperet. Dicere etiàm solebat, nullum esse librũ tàm malum, vt non aliquâ parte prodesset. Post Solẽ plerumq; frigidâ lauabatur, deinde gustabat, dormiebatquè minimùm. Mox quasi alio die studebat in cœna tempus. super hanc liber legebatur, adnotabatur, & quidem cursim. Memini quendam ex amicis cùm lector quadã perperàm pronuntiasset, reuocasse, & repeti coegisse, huic auunculum meum dixisse, intellexeras nempe? cum ille adnuisset, Cur ergo reuocabas? decem amplius versus hac tua interpellatione perdidimus. tanta erat parsimonia tẽporis. Surgebat æstate à cœnâ, luce, hyeme intra primam noctis, & tànquã aliquâ lege cogente hac inter medios labores, vrbisq; fremitum in secessu. solum balinei tempus studijs eximebatur. Cùm dico balinei, de interioribus loquor. Nàm dùm destringitur, tergiturquè, audiebat aliquid, aut dictabat. in itinere quasi solutus cæteris curis, huic vni vacabat. ad latus notarius cum libro, & pugillaribus, cuius manus hyeme manicis muniebantur, vt nè cœli quidẽ asperitas vllũ studij tempus eriperet, quâ ex caussâ Romæ quoq; sellâ vehebatur. Repeto me correptum ab eo cur ambularem. poteras, inquit, has horas non perdere. nàm perire omne tempus arbitrabatur, quod studijs non impertiretur. Hac intentione tot ista volumina peregit. Electorumquè cõmentarios centũ sexaginta

gintà mihi reliquit, opiſtographos quidem, & minutiſſimè ſcriptos, quâ ratione multipicatur hic numerus. Referebat ipſe potuiſſe ſe, cùm procuraret in Hiſpaniâ, uendere hoc cõmetarios LartioLycinio quadringẽtis millibus numûm, & tunc aliquantò pauciores erant. Nonnè videtur tibi recordanti quantũ legerit, quantũ ſcripſerit, nec officijs vllis, nec in amicitia principũ fuiſſe? rurſus cùm audis, quid officiorũ ſtudijs laboris ĩpenderit, nec ſcripſiſſe ſatis, nec legiſſe? Quid eſt enim, quod non aut illæ occupationes impedire, aut hæc inſtantia non poſſit efficere? Itaq; ſoleo ridere, cùm me quidam ſtudioſum uocant, qui ſi comparer illi, ſum deſidioſiſſimus. Ego autem tantùm, quem partim publica, partim amicorum officia diſtringunt. Quis ex iſtis, qui totâ uitâ literis adſident, collatus illi, nõ quaſi ſomno & inertiæ deditus erubeſcat? Extendi epiſtolam, cùm hoc ſolum, quod requirebas, ſcribere deſtinaſſem, quos libros reliquiſſet. Confido tamen hæc quoq; tibi non minùs grata, quàm ipſos libros futura, quæ te non tantùm ad legendos eos, verùm etiàm ad ſimile aliquid elabordanum poſſunt æmulationis ſtimulis excitare. Vale.

Hæc epiſtola v. eſt libri iij. eam verò quã ad Cornelium Tacitum de eius obitu ſcripſit xxvj. libri xi. ità:

C. PLINIVS CÆCILIVS SECVNDVS TACITO SVO S.

P*Etis, vt tibi Auunculi mei exitum ſcribam, quò veriùs tradere poſteris poſſis. gratias ago. Nàm video, morti eius, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam. Quàmuis enim pulcherrimarum clade terrarum, vt populi, vt urbes memorabili caſu, quaſi ſemper victurus occiderit, quàmuis ipſe plurima opera, & manſura condiderit, multũ tamen perpetuitati eius ſcriptorum tuorũ æternitas addet.*

Equi-

Equidem beatos puto, quibus deorum munere datum est, aut facere scribẽda, aut scribere legẽda; beatissimos verò quibus vtrunq;. Horum in numero Auunculus meus & suis libris, & tuis erit. Quò libentiùs suscipio, deposco etiàm, quod iniungis. Erat Miseni, classemquè imperio præsens regebat ix. Kal. sept. horâ diei ferè vij. Mater mea indicat ei, apparere nubẽ inusitatâ & magnitudine, & specie. Vsus ille sole, mox frigidâ, gustauerat iacens, studebatquè, poscit soleas, ascendit locum, ex quo maxime miraculum illud conspici poterat. Nubes incertũ procul intuentibus ex quo monte (Vesuuium fuisse postea cognitum est) oriebatur, cuius similitudinem, & formam non alia magis arbor, quàm pinus expresserit. Nàm longissimo velut trunco elata in altum, quibusdam ramis diffundebatur, credo quia recenti spiritu euecta, deinde senescente eo destituta, aut etiàm pondere suo victa, in latitudinem vanescebat; candida interdùm, interdùm sordida, & maculosa, prout terram, cineremvè sustulerat. Magnum, propiusquè noscendum vt eruditissimo viro visum. Iubet liburnicam aptari, mihi si venire vnà vellem, facit copiam, respondi studere me malle, & forte ipse, quod scriberem, dederat: egrediebatur domo, accipit codicillos; Rectinæ Nasci imminẽti periculo exterritæ: nàm villa eius subiacebat, nec vlla nisi nauibus fuga, vt se tanto discrimine eriperet, orabat. Vertit ille consilium, & quod studioso animo inchoabat, obit maximo. deducit quadrimeis, ascendit ipse non Rectinæ modò, sed multis (erat enim frequens amœnitas oræ) laturus auxilium: properat illuc, vnde alij fugiunt, rectumquè cursum, recta gubernacula in periculum tenet, adeò solutus metu, vt omneis illius mali motus, omneis figuras, vt deprehẽderat oculis, dictaret, enotaretq;. Iàm nauibus cinis incidebat, quò propiùs accederent calidior, & densior, iàm pumices etiàm, nigriquè, & ambusti, & fracti igne lapides. Iàm

vadum subitum, ruinaquè montis littora obstantia, cunctatusquè paulum, an recto flecteret, mox gubernatori, vt ità faceret monenti, forteis, inquit, fortuna iuuat. Pomponianũ pete, Stabijs erat, diremptus sinu medio. Nàm sensim circũactis, curuatisq́ litoribus mare infunditur. Ibi, quàmquã nondum periculo appropinquante, conspicuo tamen, & cùm cresceret, proximo, sarcinas contulerat in naueis certus fugæ, si contrarius vẽtus resedisset, quo tunc Auunculus meus secundissimo inuectus complectitur trepidãtem, consolatur, hortatur, vtq; timorem eius, suâ securitate leniret, deferri se in balineum iubet, lotus accubat, cænat, atq; hilaris, aut quod est æque magnũ, similis hilari. Interim è Vesuuio monte pluribus locis latissimæ flammæ, atq; incendia relucebãt, quorum fulgor, & claritas tenebris noctis excitabatur, ille agrestium trepidatione ignis relictas, desertasquè villas per solitudinem ardere, in remedium formidinis dictitabat, tùm se quieti dedit, & quieuit verissimo equidem somno. Nàm meatus animæ, qui illi propter amplitudinem corporis grauior, & sonantior erat, ab ijs, qui limini obseruabãtur, audiebatur. sed area, ex quâ diætâ adibatur, ità iàm cinere, missisq́ pumicibus oppleta surrexerat, vt si longior in cubiculo mora esset, exitus negaretur, excitatus, procedit, seq; Pomponiano, cæterisquè, qui peruigilarânt, reddit. In commune consultant. an intra tecta subsistãt? an in aperto vagentur? Nàm crebris, vastisquè tremoribus tecta nutabant, & quasi emota sedibus suis nunc huc, nunc illuc abire, aut referri videbantur. Sub diuo rursus, quàmquàm leuium, exesorũq́ punicum casus metuebatur. quod tamen periculorum collatio elegit, & apud illum quidem ratio rationem, apud alios timorem timor vicit, ceruicalia capitibus imposita linteis constringunt. Id munimentum aduersus decidentia fuit, iàm dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior, densiorq́, quàm tamen faces multæ, variaquè lumina soluebant. placuit

cuit egredi in litus, & è proximo aspicere, ecquid iàm mare admitteret, quod adhuc vastum, & aduersum permanebat. Ibi super abiectum linteum recubans semel, atq; iterum frigidam poposcit, hausitquè, deinde flammæ, flammarumquè prænuntius odor sulphuris, alios in fugam vertunt, excitãt illum, innixus seruis duobus adsurrexit, & statim concidit, vt ego coniecto, crassiore caligine, spiritu obstructo, clausoq; stomacho, qui illi natura inualidus, & angustus, & frequenter interæstuans erat. Vbi dies reditus is, ab eo, quem nouissime viderat, tertius, corpus inuentum est integrum, illæsum, opertumq; vt fuerat indutus: habitus corporis quiescenti, quàm defuncto similior. Interim Miseni ego, & mater. sed nihil ad historiam: nec tu aliud, quàm de exitu eius scire voluisti, finem ergo faciam. vnum adiciam, omnia me quibus interfueram, quęquè statim, cùm maximè verâ memorantur, audiueram, persecutum. Tu potissima excerpes: aliud est enim epistolam, aliud historiam, aliud amico, aliud omnibus scribere. Vale.

Ex his porrò duabus epistolis tota Plinij vita apertè intelligi potest. Obijt verò iij. Nonas Nouembr. anno salutis xxci. secundo principatus Titi Vespasiani Imper. eodem Augusto viij. & Domitiano Cæsare fratre vij. consulibus cum natus esset se. Cornelio . . . . . L. Vitellio Varrone Cos. principatus Ti. Cæs. anno xj.

C.PL.

C. PLIN. CÆCILIVS SECVNDVS.

Ic C. CÆCILIO Nouocomensi, & Pliniâ sorore C. Secundi natus, cùm ab Auunculo adoptatus esset C. PLINIVS CAECILIVS Secundus vocatus est, quemadmodũ eo tẽpore consuetudinem fuisse, libro de antiquis Romanorum nominibus demonstraui. Qui naturâ quidem Nouocomensis ciuis fuit, cùm & ipse Nouocomum patriam suam sæpè in epistolis suis scribat, verùm lege, & adoptionis iure Veronensis & ipse, vt eius adoptiuus pater C. Plinius Secundus, fuit. Quam rem innuens in epistolâ ad Falconem ipse Catullum Veronẽsem inter veteres Poëtas recensendum suum tantùm quodam patriæ amore obstrictus, vocat; & in libro vj. epist. vltimâ ad Maximũ ità scribit: *Rectè fecisti, quòd gladiatorum munus Veronensibus nostris promisisti, à quibus olim amaris, suspiceris, ornaris, &c.* Hinc etiàm multi res ipsas minus accuratè pensitantes, decepti sunt, vt quod erat junioris Plinij, seniori attribuerent, Pliniumq; Seniorem è Veronense Nouocomensem fecerint; cæterum Plinius iunior ab Auunculo adoptatus, & ab eo etiàm liberaliter educatus est, atq; in omni disciplinarũ genere eruditus, eiusq; vestigia imitatus, clarissimus suorum temporum orator existimatus est: causas enim acriter, & ardenter, nec minùs ornatè, & politè dixit: cui ex quatuor dicendi generibus Macrobius floridum destinauit. Scripsit ad æquales, & contubernales suos epistolas, quæ passim leguntur, quibus insunt aptæ sententiæ, grauis, & decora constructio, proposita verba, & antiqua, quorum sermo est copiosus, & varius, & dulcis, atq; in primis qui ad legendum alliciat. Fertur, & breue Virorum Illustrium

opusculum conscripsisse. In quo breui sermone ingentia Ducum gesta comprehendi. Magnæ quoq; in republicâ Romanâ dignationis fuit, vt sub Traiano Principe per omnium honorum gradus, vsq; ad Consulatum euectus sit, moxque Bythyniæ Proconsulatum, quem integrè, & sanctè administrauit. In quo præclaram illam de Christianis ad Imper. Traianum scripsit epistolam, quæ libro x. epistolarum suarum c III. totidem enim scriptus est: cuius etiàm subindè Tertulianus in Apologetico, & Eusebius meminerunt: Porrò autem quos, aut quales honores gesserit, ex duabus vetustis inscriptionibus de eius nomine factis intelligi potest, quarum alteram Mediolani, alterã verò Comi adhuc extare dicũtur.

Mediolani.

C. PLINIVS. C. F. OVF. CAECILIVS. SECVNDVS. COS. AVGVR. LEGATVS. PROPRAET. PROVINCIÆ. PONTI. CONSVLARI. POTESTATE. IN. EAM. PROVINCIAM. AB. IMP. CAESARE. NERVA. TRAIANO. AVGVSTO. GERMANICO. MISSVS. CVRATOR. ALVEI. TIBERIS. ET. CLOACARVM. VRBIS. PRAEF. AERARI. SATVRNI. PRAEF. AERARI. MILIT. QVESTOR. IMP. SE. VIR. EQVITVM. ROM. TRIB. MIL. LEG. VI. GALLIC. X. VIR. STLITIB. IVDICANDIS.

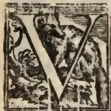
Nouocomi.

C. PLINIO. C. F.
OVF. CAECILIO.
SECVNDO. COS.
AVG. CVR. ALVEI.
ET. RIPAR. TIBERIS.

THEO-

THEOLOGI.

S. ZENO Veronensis Episcopus.

Etvstissimis, & à Christianæ pietatis cognitione alienis Veronensibus viris Illustribus, quorum ad nos perennis memoria manauit, expeditis; nunc illos singillatim referam, qui tùm litteris, tùm bellica virtute, tùm cæteris artibus in Vrbe nostrâ claruerunt, postquàm Diuinâ Christianæ veritatis gratiâ Vrbi nostræ illuxit, quos per classes ex singulorum professione distinguam, atque in primis Theologos, deinde Philosophos, post Iure consultos, mox Medicos, post eos Astrologos, Mathematicos, Historicos, Poëtas, & variâ, multiplicique eruditione præditos viros. Ad hæc homines Bello Illustres, postremò reliquis in artibus excellentes accuratè enumerabo, ne quis non in vnâ arte, & scientiâ tantùm nostros Veronenses viguisse latè existimaret. Atq; à Theologis initium faciam, quorum omnium princeps, & antesignanus sit Beatissimus nostrę Vrbis Pontifex, Tutelarisq; Diuus Zeno, quem in omnibus actionibus, post Dei Omnip., Virginisq; Matris appellatum auxilium, summâ veneratione præfamur: qui quàmquàm ab aliquibus Græcus fuisse credatur; multorum tamen opinione Veronensis fuisse refertur. Hic cùm pietate, fide, & religione clarissimus, tùm multiplici doctrinâ illustrissimus habitus est. Multa enim scripsit Christiano Antistite digna, quorum hæc ad nostram præuenêre notitiam.

De Patientiâ, Pudicitiâ, Fide, Spe, & Charitate Lib. III.
De Iustitiâ Librum I.
De Timore Librum I.
De Spiritu, & Corpore Librum I.
De eo quòd scriptum est, cùm tradiderit regnum Deo, & Patri Sermonem I.
De ædificatione Domus Dei.
De Continentiâ.
De Baptismo Libros III.
De Natiuitate Domini, & Maiestate.
De Daniele Tractatus II.
In Psalmos XII. & XLII. CXXVI. & tres seq. Tract. VII.
De Liuore, & Inuidiâ.
De hoc verbo : Attende tibi, nè fortè fiat.
De Quatuor Temporum Ieiunio.
In Psalmum XC.
De Auaritiâ Tractatus III.
De Festo Paschatis.
De Inuitatione ad Fontes.
De Somno Iacobi.
De XII. Cœli Signis.
De Fide super Ionam.
Super Historiam Susannæ.
De Die Dominico.
De Abrahamo.
De Natiuitate Domini.
De Passione Arcadij Mart. in Mauritaniâ, eo tempore occisi.

Vixit B. Zeno Pontifex Gallieni Imp. temporibus circa Annum Domini C C LX.

PACI-

PACIFICVS VERONENSIS *Ecclesiæ Archidiaconus*.

VMMVS Theologus, summusq; multarum aliarum disciplinarum cultor fuit PACIFICVS Veronensis, vir magnæ pietatis, atque animi, nostræq; Ecclesiæ Archidiaconus, qui Veronæ temporibus Caroli Magni, & Ludouici Pij Imperatorum floruit, circa annos Christi D C C C XX. Hic horologium nocturnum primus inuenit, & supra C C C. volumina scripsit. Bibliothecam totius orbis terrarum meo iuditio celeberrimam condidit, cuius véstigia adhuc Veronæ in Monasterio Canonicorum Veronensium extat, ducentis penè litteris maiusculis scriptis in membranis libris ornatam. Huius acumen ingenij, resquè præclarè gestæ ex eius antiquo Epitaphio, quod marmoreo lapidi incisum adhuc in Cathedrali Aquilonem versus cernitur, intelligi possunt; quod legentibus delectationem ob insignis, atque optimè de Ecclesiâ nostrâ meriti viri memoriam affert, ità enim est.

ARCHIDIACONVS. QVIESCIT. HIC. VERONÆ.PACIFICVS.
SAPIENTIA. PRAECLARVS. ET. FORMA. PRAEFVLGIDA.
NVLLVS.TALIS.EST.INVENTVS.NOSTRIS.IN.TEMPORIBVS
QVOD. NEC. VLLVM. ADINVENIRI. VNQVAM. TALEM.CREDIMVS.
ECCLESIARVM. FVNDATOR. RENOVATOR. OPTIMVS.
ZENONIS. PROCVLI. VITI. PETRI. ET. LAVRENTII.
DEIQVE. GENITRICIS. NEC. NON. ET. GEORGII.
QVICQVID. AVRO. VEL. ARGENTO. ET. METALLIS. CETERIS.
QVICQVID. LIGNIS. EX. DIVERSIS. ET. MARMORE. CANDIDO.
NVLLVS. VNQVAM. SIC. PERITVS. IN. TANTIS. OPERIBVS.
BIS. CENTENOS. TERQVE. SENOS. CODICESQVE. FECERAT:
HOROLOGIVM. NOCTVRNVM. NVLLVS. ANTE. VIDERAT.
EN. IVNENIT. ARGVMENTVM. ET. PRIMVS. FVNDAVERAT.
GLOSSAM. VETERIS. ET. NOVI. TESTAMENTI. POSVIT.
HOROLOGIOQ;. CARMEN. SPHAERÆ. CÆLI. OPTIMVM.
PLVRA. ALIA. GRAPHIAQVE. PRVDENS. INVENERAT.
TER. ET. DECEM. VIXIT. LVSTRA. TRINOS. ANNOS. AMPLIVS.
QVADRAGINTA. ET. TRES. ANNOS. FVIT. ARCHIDIACONVS.
SEPTIMO. AETATIS. ANNO. CAESARIS. HLOTHARII.
MOLE. CARNIS. EST. SOLVTVS. PERREXIT. AD. DOMINVM.
NONO. SANE. CALENDARVM. OBIIT. DECEMBRIVM.
NOCTE. SANCTA. QVÆ. VOCATVR. A. NOBIS. DOMINICA.
LVGENT. QVOQVE. SACERDOTES. ET. MINISTRI. OPTIMI.
EIVS. MORTE. NEMPE. DOLET. INFINITVS. POPVLVS.
VESTROS. PEDES. QVASI. TENENS. SVOSQVE. PRECOR. CERNVVS,
O. LECTORES. EXORATE. QVAESO. PRO. PACIFICO.

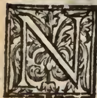
S. PETRVS

S. PETRVS MARTYR Ord. Prædicatorum.

VERONÆ quoque ortus est S. PETRVS Martyr Ordinis Prædicatorum, vir vt doctissimus, ità sanctissimus, qui cùm ab Innocentio IIII. Pont. Max. circa annum Christi M C C X L. Hęreticæ prauitatis Inquisitor in vniuersâ Lombardiâ creatus esset, munusq; sibi ab Apostolicâ Sede contra impios homines egregiè, & sanctissimè exerceret, ab ijs pro Catholicâ Veritate tuendâ, dùm è Mediolano Nouocomum proficiscitur per insidias in itinere sæuissimè interfectus est; & non longè post ab eodem Pont. Innocentio IIII. inter Sanctorum Christi Martyrum numerum pientissimè est relatus. Huius sacrum cadauer Mediolani ad Prædicatorum Basilicam magnâ cum totius populi veneratione quiescit.

PETRVS SCALIGER EPISCOPVS Veronensis Ord. Prædicatorum.

NOBILISSIMA, & tunc Vrbis principatum obtinente Scaligerâ gente ortus est PETRVS, qui ex Ordine Prędicatorum, in quo diù sanctissimè vixerat, ad Episcopatum Veronensem totius Cleri consensu vocatus est. Hic cùm esset vir doctissimus, multa ingenij sui monumenta reliquit, in quibus hæc præcipua fuisse animaduerti.

Sermonum ad populum liber I.
Commentaria in Euang. S. Matthei.

Hic

LVDOVICVS CAMPANEA
Ordinis Prædicatorum.

ERONÆ quoque summo loco natus est LVDOVICVS Campanea Ordinis Prædicatorum Theologus, Philosophus, & declamator disertissimus, cuius adhuc ad prædicatores aliquot ingenij sui monumenta extant.

HIERONYMVS PLVMATIVS
Fr. Eremita Augustinianus.

IC suâ ætate Diuini Verbi præco excellentissimus fuit. Vixit autem totâ Italiâ celebratus triginta annis ante. Qui populis eo maximè nomine acceptissimus fuit, quòd præter præcipuum studium, ac curam tradendæ publicè doctrinæ Christianæ, misericordissimus in ægenos, inopesq; homines erat, quos mirâ benignitate eleemosynis magnis, suis concionibus conquisitis, subleuauit, Montes, vt vocāt, collegia, & sodalitia multa instituenda singulis Italiæ Ciuitatibus, in quibus Ecclesiastem ageret sanctissimè curauit; queis Virgines pauperes nuptui traderentur, exilis, vilisq; plebecula pasceretur, indigentes sine fœnore mutuam pecuniam accipere possent. Is autem post per multos acceptos, exaustosq; pro Ecclesiâ labores Venetijs in pace quieuit. Cuius concionum liber adhuc extare dicitur.

VIN-

HIERONYMVS FRACASTORIVS PAVLLI PHILIPPI FIL.

ONARVM artium, & omnis doctrinæ, Vrbisq; nostræ splendidissimum lumen nostro sæculo fuit HIERONYMVS FRACASTORIVS, nobilissimus Ciuis, Philosophus, Medicus, & Poëta omnium, qui post Cæsaris Augusti tempora vnquam toto terrarum orbe omnium consensu fuerit, proculdubio maximus. Hic multâ elegantissimè, accuratissimèq; conscripsit; in quibus Principem locum *Syphilis*, idest libri tres, quos de morbo Gallico heroicis versibus ad Petrũ Bembum diuinè edidit, tenent; quibus nihil diuinius, elaboratius nè à Virgilio quidem ipso fieri potuisse, existimo. Edidit præterea Comœdiam, cui titulus, *Ioseph.*

Homocentrica, & de causis criticorum dierum, per ea quæ in nobis sunt.

De Sympathia, & Antipathia Lib. I.

De Contagione, & contagiosis morbis, eorũq; curat. lib. iij.

Alcon, siue de curâ canum Venaticorum Carmine.

Obijt eximius vir superioribus annis Veronæ, repentino morbo, non sine maximâ litterarũ iacturâ, oppressus; Cui ex S.C. statua in foro, cũ reliquis illustribus Veronensibus erecta est, eius imagine ad viuum expressâ, cum hoc, quod ego edidi, Elogio.

HIER. FRACASTORIO
PAVLLI. PHILIPPI. F.
EX. PVBLICA. AVCTORITATE
ANNO M D LIX.

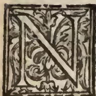
BAR-

IO. FRANCISCVS BVRANA.

Ptimus Ariſtotelis interpres ab eruditis Peripateticæ diſciplinæ exiſtimatus eſt IOANNES FRANCISCVS BVRANA Veronenſis. Hic enim priora reſolutoria Ariſtotelis latino ſermone donauit, & egregijs cõmentarijs illuſtrauit. Idem etiàm Auerrois mediam expoſitionem in libros priorum reſolutiuorum Ariſtotelis. Item eiuſdem magnâ commentaria, ſiue expoſitionem maximam; & poſtremò eiuſdem expoſitionem mediam in poſteriorum reſolutiuorum libros vir doctus latinitate donauit.

LEONARDVS COMES NOGAROLA.

OBILISSIMO, & Vetuſtiſsimo inter Veronenſes ſtemmate, atque Imperialis Comitatus titulos antiquitus donato, ortus eſt LEONARDVS NOGAROLA, Apoſtolicus Protonotarius, Philoſophus, & Theologus egregius, itemq; Orator præſtantiſsimus; qui inter cętera eius ingenij opera nobis reliquit librum de Æternitate Mundi. Item de Sacroſanctis Miſſæ myſterijs cõmentarium vtiliſſimum. Hic dum vixit, maximo vſui Reip. Chriſtianæ Principibus fuit, & præſertim Clementi Papæ VII. & ante Maximiano Cæſari, multis, & varijs legationibus ad diuer-

diuersos Principes egregiè functus. Qui præter excellentem in omni genere doctrinam, linguarum quoq; Gallicæ, Hispanicæ, Germanicæ, Hungaricæ, Turcicæ, & Sclauonitæ peritissimus erat; ità vt nullus sermo, quē linguam vocāt, esse crederetur, quē non optimè calleret; tanta erit eius ingenij excellentia. Obijt Vir magnus, Veronæ non solùm, sed Italiæ decus, aliquot annis ante Tergeste, cui Præfectus erat. Fuit autem Cæsaris Consiliarius, Comes, Eques S. Iacobi, & Belfortis Dominus. Obijt Romæ, & in Ecclesiâ Sancti Clementis sepultus est.

LVDOVICVS COMES NOGAROLA.

HVIVS gentilis LVDOVICVS, Vir in omni disciplinarum genere, & præsertim Theologiæ Philosophiæ peritus, Dialogū De Nili incremento, quem cum Hieronymo Fracastorio habuit, edidit. Idem Platonicas quæstiones ex Plutarcho transtulit, Scholijsque illustrauit.

ALEXANDER NOGAROLA.

INTER Philosophos morales enumerari potest, cùm librum adornet humanę vitę vtilissimum; quemadmodùm ego, cùm Veronæ essem, cognoui.

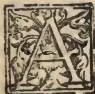
HIE-

HIERONYMVS BAGOLINVS.

IERONYMVS BAGOLINVS Veronensis, Philosophus prçstantissimus, multa & ipse ingenij sui monumenta reliquit. Scripsit enim Annotationes in Auerrois compendium super priora resolutoria Aristotelis. Io. Grammatici Philopponi commentaria in Aristotelis libros de Generatione, & Corruptione interpretatus est. Item Alexandri Aphrodisçi quæstiones naturales, morales, & de fato; Idem annotationes, & dubitationes in primum resolutiuorum Arist. edidit.

IO. BAPTISTA GABIA.

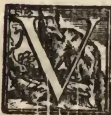
Micissimus mihi est IOANNES BAPT. GABIA Veronensis, cum quo diù Romç suauissimè vixi: cuius mores, humanitatem, & doctrinam singularem perspectissima habeo. Hic cùm trium linguarum peritissimus sit, multa è Græco, & Hebrço in Latinum sermonem vertit; in his septem Tragedias Sophoclis ad verbum latinas fecit, scholijsq; illustrauit. Zosini historiarum libros Græcos Italico sermone, me petente, donauit. Hymnos Dauidis multos ex Hebraicâ veritate latinos elegantissimè, Flaminij more, reddidit. Hic, præter linguarum peritiam, Theologiæ, Philosophiæ, Mathematicarum, & Astrologiæ peritissimus est; multaquè in omni disciplinarum genere adornat, non modicum sibi, & patriæ nostræ splendoris, cæteris verò mortalibus vtilitatis allatura. Viuit

nunc Romæ, & in Academiâ Romanâ publicè litteras Græcas profitetur.

MATTHÆOLVS.

ATTHÆOLVS quidam Philosophus Ciuis noster, cuius particularis notitia adhuc ad me minimè peruenerat, Memoratiuam artem scripsisse, traditur. De quo nihil præterea compertum habeo.

MEDICI.

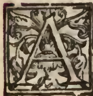

RBEM Veronam præstantissimorum Medicorum Collegium mirum in modum exornat; in quo licet, semperquè licuit multos Æsculapios, atque Machaonas admirari, qui omnium artiũ, & Philosophiæ eruditione præstantes, non modò languentia ægrotantium corpora saluti restituunt; verùm anhelosâ suspiratione, & gemebundo singultu laborantes homines ad vitam reuocant, fugientesq; ab ore animas in pectora redire cogunt. Nec tantùm hac salubri doctrinâ patriæ, & suis prodesse contenti, sed vniuersæ penè Italiæ, & ex terrarum nationum Gymnasia, Academiasq; tùm legendo, tùm scribendo, tùm sanando compleuerunt; quorum ex ijs, qui scripserunt.

BERNARDVS ALBERTI F. A CAMPANEA

TRITAVVS meus maternus longè omnium sui temporis præstantissimus fuit. De quo, cùm gentilis sit, ne in eo laudando videar cognationi non nihil indulsisse, ea tantùm dicam, quæ Blondus Flauius Foroliuiensis centum annis antea, in Italiâ illustratâ tradidit. Sic enim, vbi de Vrbe nostrâ loquitur, de hoc viro scribit: *BERNARDVS, honesto genitus Campaneæ gentis loco, non parum Veronæ attulit ornamentum, qui Medicus, & Philosophus insignis, tantâ viguit memoriâ, vt, Themistoclis instar, nihil illi exciderit, quod aut discere, aut ei attentiùs, legere contigisset. Scripsit autem de re medicâ Commentarios. Principibus Scaligeris, quorum sanitatem tuebatur, gratissimus fuit, atque ab ÿs ad summos honores, & amplas opes euectus est.* Vixit autem circa annum Christi M CCC. Auus hic fuit Patris Matris meæ. Obijt Mantuæ, quò se contulerat, vt illius vrbis Principi ægroto manus medicas admoueret, ibiq; sepultus.

IACOBVS LAVAGNOLVS, ET AVANTIVS MEDICI.

AVANTIVM, & IACOBVM LAVAGNOLVM, nobilissimos suo sęculo Medicos, his verbis in Italiâ illustratâ commemorat Blondus Flauius Foroliuiensis, vbi de Veronâ loquitur: *Medicos genuit*

Verona sui sæculi præstantissimos AVANTIVM, *&* IACOBVM LAVAGNOLVM, *cuius nomen refert, & cognomen Iacobus Lauagnolus, Equestris Ordinis, vir humanitatis studijs, & eloquentiâ exornatus*. Ità Blondus. Post hos Hieronymum Fracastorium in Medicorum numero tàmquàm omnium Principem collocassem; nisi id me moueret, quod quàquàm medicinæ consultissimus esset, philosophiæ studijs, & speculatione contentus, omni praxi, dùm vixit, abstinuit.

IO. BAPT. MONTANVS.

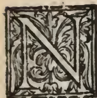
NTER nostræ Ciuitatis igitur Medicos omnium confessione primus locus datur. IO. BAPTISTÆ MONTANO, DEI dono mortalibus concesso; qui accuratissimè, doctissimèq; multa in arte medicâ edidit, & è Græco latina fecit. Inter complura autem, quæ scripsit, hæc præcipuè memorantur.

Metaphrasis summaria eorum, quæ ad medicamentorum doctrinam attinent.
Libellus de gradibus, & facultatibus medicamentorum.
Expositio in nonum lib. Rasis ad Manforem Regem Arabũ.
Lectiones in Aphorismos Hyppocratis.
Tabula de caussis fluoris alui, & siccitatis.
Tabula de alimentorum differentijs.
Libri duo, alter de fæcibus, vel excrementis alui.
Alter de vrinis.
Quæstio, quomodo medicamentum æquale, vel inæquale dicatur, videl. calidum, frigidum, humidum, aut siccũ.
Conciliorum medicinalium Centuriæ tres.

Obijt paucis annis ante Patauij, vbi publicè medicinã summâ cum admiratione profitebatur.

AN-

ANTONIVS FVMANELLVS.

NVLLA ætas ingenijs producendis tùm Veronæ, tùm alibi feracior, quàm hæc noſtra fuit; quâ cùm in omni diſciplinarum genere, tùm in medicinâ excellentes multi homines viguêre, inter quos neq; in poſtremis eſt ANTONIVS FVMANELLVS Veronenſis Medicus, qui multa in arte, quàm profitebatur, compoſuit: inter quæ hæc circùmferuntur:

Omnium febrium dignoſcendarum, & curandarum abſoluta methodus.

Conſilium Chirugicum de caluariæ fracturâ, pectoris, atque pulmonis vulnere, ac inflammatione.

Hiſtoria, & curandi ratio pro vrinæ reddendæ difficultate, & anguſtiâ.

An mineralis aqua vrinæ conueniat difficultati.

in quibus omnibus totius artis medicinæ vniuerſalis ad particularium exercitationem deducuntur.

De Balnei ferrati facultatibus, ferriq; naturâ.

De Balneis aquæ ſimplicis.

Itē de Balneorum aquæ ferratæ facultate; & præſertim Calderianæ ab auctore recognitus, quibuſdam adiectis.

De compoſitione medicamentorum generis cuiusque ad morbos diuerſos liber.

De Peſtis curatione.

DOMINICVS MONTESAVRVS.

Hvivs præstantissimi Medici cùm Veronæ triennio ante de longâ, & diurnâ viâ fessus grauiter ægrotarem, ope, & arte amissam recepi sanitatem. Ipse multa in medicâ facultate scripsit, multa etiàm adornat. Hactenus Aristotelis commentarium de admirandis auditoribus in latinam linguam transtulit. Idem Galeni commentariolum de comate secundum Hyppocratis sententiam ex Græco exemplari, & antiquâ versione restituit.

ALEARDVS DE PINDEMONTIBVS.

Hic nobili genere Veronæ ortus, septuaginta annis ante in Vrbe nostrâ floruit. Scripsit libellum ad Hermolaum Barbarum, Episcopum Veronensem:

De Fontibus, seu Balneo Calderij Veronensis agri.

Item alium libellum:

De virtute Balneorum Calderianorum. De modo bibendi aquam. De dietâ, abstinentiâ sumentium balnea. De somno meridiano. De modo succurrendi accidentibus superuenientibus.

Impressi sunt ambo libelli Venetijs à Iuntis, cum variorum auctorum scriptis de Balneis.

ALEXANDER BENEDICTVS.

LEXANDER BENEDICTVS, Medicus Veronensis scripsit de Morbis medicandis à capite ad calcem libros xxx. Aphorismorum lib. I.

De peste, eius causis, & materiâ, auxiliarum librum I.

Anatomicæ libros V.

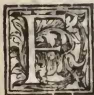
Diaria de bello Carolino.

ALOYSIVS MVNDELLA.

LOYSIVS MVNDELLA Veronensis, & ipse Physicus præstantissimus, scripsit Epistolas medicinales xxiiij. variarum quæstionum, & locorum super Galeni difficilium expositionem, continens Annotationes in examen simplicium ab Antonio Musâ Brasauola. In omnes Galeni libros indicem, epitomes instar egregium, & vtilissimum conscriptum.

FRANCISCVS PEDEMONTANVS.

RANCISCVS PEDEMONTANVS Veronensis Medicus scripsit quædam de Balneis, vt eius Gentilis Aleardus. Item additiones in Mesuem.

GABRIEL ZERBVS.

ABRIEL ZERBVS Veronenſis, & ipſe Medicus, Scripſit Anatomen corporis humani, Anatomen infantis commentar. egregia in Metaphyſicam Ariſt. cautelas Medicorum. Item Gerontocomium: omnia excuſſa.

IOANNES BAPTISTA CONFALONERIVS.

OANNES BAP. CONFALONERIVS Veronenſis ſcripſit de vini naturâ, eiusq; alendi, ac medendi facultate. Item de Mundi efficientiâ, & æternitate, ſecundum philoſophos, ad Reginaldum Polum Britannum.

IOANNES ARCVLARIVS.

OANNES ARCVLARIVS Veronenſis Medicus ſcripſit expoſitionem IX. libri Rahazæ ad Almanſorem, paucis exceptis capitulis; ab eo, morte præueniente, non explanatis. Item Commentarium ſuper quartam Fen. Auicennæ. Vixit ante annos, plus minùs, centum.

IVRE-

IVRECONSVLTI.

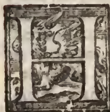

VO, præter cætera, noſtro in foro ſunt digniſſima Collegia. Alterum peritiſſimorum vtriusq; Iuris Conſultorum, quod feracis matris redolens bonitatē, pereminentiſſimis virorū ingenijs antiquorum etiàm memoriâ refloruit. Horum iàm cùm eximiam fœcundæ prolis indolem agnoſceret BENEDICTVS XII. Pont. Max. in ampliſſimam doctrinæ familiam peruenturam, publicam omnium artium Academiam conſtituit; omnibusq; inſignibus auctorandi cōſultos Theologiæ, ac Philoſophię Magiſtros largo Pontif. largitate munere condonauit. Alterum verò ſcribarum publicorum (quos Notarios vocant) ad dictata, & paginata, ad Teſtamenta peritiſſimè calentium eſt; in quo nulli datur acceſſus, quàmquàm Imperiali auctoritate polleat, niſi tàmquàm aurum igne probatum, à tanti Collegij prudentibus, & doctiſſimis Examinatoribus ſummâ tùm bonarum litterarum, tùm tabellionatus, tùm morum cenſurâ, ad tanti officij munus ſubeundum idoneus repertus fuerit, & omnium tulerit punctum. Ex quo illud efficitur, vt integerrimi, & probatiſſimi ex nobiliſſimis familijs, nō quæſtus gratiâ, ſed huius honoris ambitione digniſſimo cætu adſiſci enixiſſimè elaborent; ità vt noſtrâ tempeſtate ſupra ſexcentos omni laude probatos viros in eo conuentu facillimè inuenias. Porrò autem tàm Iure Conſultorum, quàm Notariorum multi, quos hic nominare ex inſtituto non pigebit, doctrinæ ſuæ poſteris varia monumenta reliquerunt; quibus Vrbs

no-

nostra ornatur. Mortaleis verò ad vitam honestè, atq; cum virtute transigendam adiuuantur.

DOMINICVS PANVINIVS.

HORVM, quòd si vetustissimus, est DOMINICVS PANVINIVS Abauus meus, qui centum, & septuaginta annis antea Veronæ non sine summâ doctrinæ, & probitatis opinione vixit. Hic cùm esset omnium sui temporis Iureconsultissimus, Arbiter in arduâ, atque difficili causâ, cum duobus alijs Iureperitis susceptus est inter Ducem Mediolan. tùnc Veronæ imperium obtinentem, & Principes Carrariensem, atque Mantuanum discuciendâ. In quâ ità se egregiè gessit, vt summâ cum partium satisfactione eius placita suscepta sint, atq; executioni mandata. Scripsit consilia, quæ Torellus Sarayna I.V.D. se vidisse, professus est.

JOANNES MAIVS PATER, ET MADIVS FILIVS.

HORVM Blondus, vbi Veronam describit, ità mentionem facit; *Genuit Verona IOANNEM MAIVM Iureconsultum, non incelebrem: Isq; filium MADIVM tulit nobis adolescentibus familiaritate coniunctum, iuri disserendo, deffendendoq; additum, qui legum peritiæ eloquentiam coniunxerat, ità vt scriberet ornatè, pronuntiaret suauiter, & in cunctis sese* (quan-

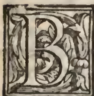
(quantùm nostræ ætatis natura patitur, exigitq́ consuetudo) bonum ostenderet Oratorem.

CHRISTOPHORVS LAFRANCHINVS.

Ientissimus,& vtriusq; Iuris consultissimus suo sæculo fuit CHRISTOPHORVS LAFRANCHINVS nobilis Mediolanensis. Cuius vulgò liber circunfertur; cui titulus est, *De præcellentiâ Doctoris, & Militis*. Hic cum esset amplis opibus honestatus, multa in pios vsus erogauit.

BARTHOLOMÆVS CÆPOLLA.

ARTHOLOMÆVS CÆPOLLA Veronensis I.C. Patrum memoriâ Veronæ floruit, qui cum doctissimus sit, multa ab se edita opera publicauit, in quibus sunt:

Cautela Iuris caussarum ciuilium liber I.
De simulatis contractibus liber I.
De prædijs vrbanis liber I.
De prædijs rusticorum liber I.
De Re militari liber I.
In I. Cod. & II. de furtis liber I.
De seruit. Vrb. prædio. rusticorum.
Consilia criminalia de contract.
De Imperatore Militum deligendo.
In authenticam, Sed nouorum, & alia quædam.
Item Commentaria in tit. ff. de Edil. edicto cum Legum, & C. summarijs.

FRAN-

FRANCISCVS FELICIANVS LACISIVS. MATHEMATICVS.

Vnc cęterarum artium, & disciplinarum peritos referam. Atque ante omnes FRAN. FELICIANVM LACISIVM, qui cùm esset Matheseos peritissimus, de Arithmeticâ, & Geometriâ speculatiuâ, & practicâ cõmentarios linguâ Italicâ edidit.

PETRVS PITATVS ASTROLOGVS.

ETRVS PITATVS Veronensis, cum quo, quandiù Veronæ fui, familiarissimè versatus sum, ideoq; eius mores, & eruditionem perspecta habeo. Qui, cùm Mathematicarum disciplinarum, & præsertim Astrologiæ peritissimus sit, multa in eâ facultate scripsit, quæ publicauit; multa adhuc nõ excussit, multa etiàm interim adornat. Vulgauit verò

Almanach nouum, superadditis annis V. supra vltimas hactenus editas Ioannis Stoefleri Ephemerides, ab anno 1551. vsq; ad 1556. Cum Isagoga in Astronomiâ de electionibus reuolutionibus, mutatione aëris, horarijs tabulis, &c. cum Supplemento Ephemeridum eiusdem.

Eiusdem Almanach nouum ad annos xi. incipiens ab anno 1552. vsque ad annum 1562.

Addita Isagogica in Cęlestem Astronomicam disciplinam.

Tractatus tres perbreues de electionibus, reuolutionibus annorum, & mutationibus aëris.

Nùndùm publicauit verò opera hæc, iàm ædita:

De anno, & die Passionis D. N. Iesu Christi.

De Calendarij, & Anni Iuliani emendatione.

POETÆ

POETÆ, & ORATORES.

ST profectò Veronensibus peculiaris quædam è cœlo indulgentia, atq; benignitas donata; vt, qui alibi terrarum Oratores, & Poëtæ multis laboribus, & sæculis fiant, hîc spontè, & ab incunabulis nascantur; cuius rei testes sunt, quos supra enumeraui Poëtas Catullum, Macrum, Fracastorium, & Gabiam, Oratores verò, Plinios, Nepotem, & quos mox suggeram. Nàm superiores facultatibus præstantioribus, in quibus maximè excelluerunt, comprehendi, hos verò quàmquàm & in alijs polluerint artibus, poëticæ maximè valuerunt, vt

AVGVSTINVS BEATIANVS.

Ic carmine Veronam elegantissimè descripsit. Cuius digna Epigrammata cum Verona ipsa Basileæ ab Operino excussa sunt, in libello Variorum Poëmatum.

JOANNES COTTA.

OANNES COTTA oppido agri Veronensis Liniaco ortus, doctus Orator, & Poëta elegãtissimum Epigrammatum libellum scripsit. Item Orationes aliquas, quæ extant. Chorographiæ quoque opus nobile versibus inchoauit, & in Plinium erudita scholia, quæ perierunt, edidit.

ADA-

ADAMVS FVMANVS.

IVIT adhuc Veronæ ADAMVS FVMANVS, Ecclesiæ nostræ Canonicus, vir vtrâq; linguâ disertissimus, quod facilè ex Basilij Magni operibus, ab eo in Latinum sermonem è Græco versis, intelligi potest. Cùm autem poëticæ peritissimus sit, multa edidit elegantissima Epigrammata, Elegias, & alia id generis carmina, suaui modulatione referta.

HISTORICI.

P. ÆMILIVS.

ERONENSIVM multi varias scribere Historias, non sine summâ laude, sunt aggressi. Inter quos principem locum tenet PAVLVS ÆMILIVS Veronensis: qui Libros VIII. de Gestis Francorum diuinè scripsit: quos à primâ eius gentis origine vsque ad Franciscum, qui proximè regnauit, produxit. Stylus comptus, oratio diserta, diligentia, & dicendi copia ingens.

TO-

TORELLVS SARAYNA.

ANTV'M TORELLI SARAYNÆ præstantissimi Iurisconsulti manibus Vrbs nostra debet, quantùm Roma Liuij, Venetiæ Bembi, & Sabellici, Constantinopolis Zonaræ, & Nicetæ, & cæteræ Vrbes ijs, qui eas, earumque gesta, atque primordia à situ, & tenebris, temporumq; malignitate vindicarunt: is enim omnium primus Vrbem nostram illustrare aggressus est; & obscurissima quæq; explanare. Quod etiàm, quantùm temporis ratio passa est, duobus libris egregiè præstitit. Quorum primo, Latino sermone conscripto, breuiter originem, & amplitudinem Ciuitatis, eiusq; ædificia, altero, Italica lingua exarato, eius gesta ab Othonis primi Imperio vsque ad Scaligerorum excidium accuratè exposuit. In quò liberæ Ciuitatis, & sub Scaligerorum principatu constitutæ, acta omnia singillatim, & diligenter collecta, tàmquàm clarissimo speculo inspici, & intelligi possunt. Obijt vir doctus, & de patriâ, ciuibusq; suis optimè meritus decennio ante.

GVILLELMVS PASTRENGVS.

GVILLELMI PASTRENGI Veronensis liber cognitu, lectuq; iucundissimus est, quem accuratissimè de Originibus rerum vir doctus edidit. In eo.n. de scripturis virorum illustrium ordine litterarũ, de fundatoribus vrbium, de primis rerum nominibus, de inuentoribus rerum, de primis dignitatibus, deq; magnificis instructionibus agitur.

JOANNES DIACONUS.

Mmensi laboris historiã scripsit IOANNES DIACONVS, Canonicus Ecclesiæ Veronensis, à Iulio Cæsare vsque ad Imp. Henricum VII. Aug. Lutzemburgensem, sub quo vixit, annumq; Christi M CCCX. Ex quâ multa cognitu non indigna, quæ his nostris inserui Commentarijs, hausi. Extat adhuc Acephala in Bibliothecâ doctissimi, & sanctissimi viri Hier. Taliaferri Ciuis nobilissimi Parmæ, quam ipse, Ticini se comparasse, mihi rettulit; populatione Papiensi è Ducali Vicecomitum Bibliothecâ erutam. Quò eam ex Veronâ Io. Galeatius I. Dux Insubrum transferre curauerat, cùm Bibliothecam illam conderet.

ONVPHRIVS PANVINIVS.

ON incongruum esse visum est, & me ipsum inter historiæ professores nouissimum Veronensium omnium collocare: quippe qui huic studio, adhuc puer, neq; ætatis duodecimum excedens annum impensissimè vacare ceperim; eo ipso tempore, quo Sancti Augustinianorum instituti vestes Veronæ assumpsi; à quo ad annum Christi M D LIX. qui est ætatis meæ XXX. hæc ferè conscripsi.

Augustiniani Ordinis Chronicon, per annorum seriem digestum à S. Patre nostro Augustino ad annum M D L. & creationem Iulij Papa III. liber excussus est Romæ apud Antonium Bladum.

Romano-

Romanorum Pontificum, & Cardinalium S.R.E. ab eiſdem à Leone Papâ ix. ad Paulum Papam IIII. per quingentos poſteriores à Chriſti Natali annos creatorũ chronicum impreſſum Venetijs apud M. Tramezinum.
Faſtorum Magiſtratuum libri V. à Romulo Rege vſque ad Imp. Cæſarem Ferdinandum Auguſtum. Excuſſum Venetijs apud V. Valgriſium.
In Faſtorum lib. V. commentaria, Excuſſ. Venetijs apud V. Valgriſium.
Faſtorum appendix, In quâ ſex Faſtorum Conſularium auctores emendatiùs, & correctiùs excuſſi ſunt.
De ludis ſæcularibus, Sybillis, & carminibus Sybillinis lib. I.
De antiquis Romanorum nominibus, & familijs lib. I. Venetijs, vt ſupra.
Reip. Romanæ, id eſt, Vrbis Ciuitatis, & Imperij Commentariorum libri III.
Forum, quorum maxima in Italiâ Imperia fuêre à Cæſare dictatore vſque ad præſens tempus, excuſſ. Baſileæ apud Oporinum libri IIII.
De Comitijs Imperij liber I. excuſſ. Baſileæ, vt ſupra.
Antiquitatum Veronenſium libri VIII.
De antiquis Chriſtianorum in Vrbe Baſilicis, ædibus, & templis lib.

Libri editi, & nùndùm excuſſi.

De ludis antiquorum Theatralibus, Circenſibus, & munere Gladiatorio libri III.
Antiquarum totius terrarum orbis inſcriptionum liber I.
Chronicon vniuerſale ab vrbe conditâ ad ann. M D LX.
De Dignitate Sedis Apoſtolicæ libri III.
De Origine Sacrorum Ordinum libri II.
De Origine Cardinalium liber I.
De variâ Creatione Rom. Pontificis liber I.

De antiquis institutis S.R.E. liber I.
De antiquis Officijs, & Magistratibus S.R.E. liber I.
Chronicon Ecclesiasticum.
Bibliotheca libri VI.
Alia præterea multa in dies adorno, quorum seriem, cùm perfecta fuerint, indicabo.

ORATORES LITTERATI

POSTERIORE loco, tàmquàm sub vnâ classe, reliquos in varijs disciplinis excellentes, vt Oratores, Rhetores, Grāmaticos, Græcæ, Latinæq; linguæ peritos, & reliquos id genus, qui Veronæ decus attulerunt, suggeram; Quorum omnium Principem primo loco afferam GVARINVM Veronensem.

GVARINVS VERONENSIS.

CHRYSOLORÆ Byzantini auditor hic est, qui eloquentiam in Auorum memoriam deperditam longo postliminio primus reduxit; cuius ætate, cùm bonæ litteræ ob triuialium Grammatistarum inexplicabiles ambages in tenebrosis angulis delitescerent, primus ipse, more Platonico, multos annos peragrata Græcia, exhaustisq; ad satietatem veræ doctrinæ ab præstantissimis philosophis, atque doctoribus erudimentis; demùmq; in patriam restitutus,

tus, eas in apertam lucem tùm ſcribendo, tùm docendo laborioſiſſimè, reuocare cepit; cuius, dubium eſt, an boni mores, vitæq; ſanctitas, an optimarum artium cognitio plus nobis præſtiterit: ipſe etiàm adoleſcens, cúm Chryſoloræ Byzantini auditor fuiſſet, Græcas litteras primus Italicorum poſt Imperij Romani caſum in Italiâ ſuſcepit. Scripſit verò complura, & egregia, in quibus præcipua;

Ad Leonellum Principem de differentiâ aſſentatoris, & amici lib. I.

Grammaticæ breuis introductio lib. I.

Comparatio Scipionis, & Gaij lib. I.

Epiſtolarum ad diuerſos lib. I.

Orationum complurium lib. I.

Carminum multorum liber.

Tranſtulitquè è Græco in Latinum ex Plutarcho vitas Coriolani, Fabij maximi, M. Marcelli, Philopœmenis, Flaminij, Liſandri, Syllæ, Marij, Eumenis, Niciæ, Craſſi, Alexandri Magni, Dionis, M. Bruti, Homeri.

Item Euagoræ ex Iſocrate.

Item Plutarchi libros de educandis liberis, & de comparatione hiſtoriarum Græcarum, & Romanarum, quæ dicitur Paralella.

Tranſtulit etiàm Geographiæ Strabonis libros XVII.

Carmina edidit de vocabulorum differentijs.

Commentarios in Orationem Ciceronis pro Sex. Roſcio Amerino.

Item libellum de dictionibus, quæ cum diphtongo ſcribuntur.

Floruit in Italiâ, circa annum Domini M C D.

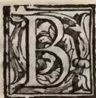
RAYNALDVS GRAMMATICVS.

LONDVS in Italiâ illuſtratâ, vbi de Vrbe noſtrâ loquitur. *Genuit*, inquit, *Verona RAYNALDVM inſignem, ſicut Franciſco Petrarchæ placet, Grammaticum, &c. Cuius ipſe Petrarcha in epiſtolis ſuis mentionem facit.* Neq; de eo quicquam præterea inueni.

JOANNES SALERNVS.

DEM Blondus paulò poſt, ipſo loco: *IOANNES etiàm SALERNVS (inquit) Veronenſis ad Equeſtris dignitatis inſignia, doctrinam, & facundiam, ſocios addidit.*

BAPTISTA GVARINVS.

APTISTA GVARINVS Veronenſis, GVARINI doctiſſimi viri filius, patrem imitatus; cùm eruditiſſimus eſſet, multa ſcripſit; in quibus numerantur hæc:

De ſectâ epicureâ lib. I.
De ordine docendi lib. I.
De regno adminiſtrando liber I.
In epiſtolas Ciceronis Commentariorum lib. I.
In Faſtos Ouidij lib. I.
In Pharſalicos Lucani lib. I.

In Catullum Poëtam lib. I.
Orationum plurimarum lib. I.
Epistolarum ad diuersos lib. I.
Carminum varij generis liber.
In latinum vertit ex Xenophonte Agesilai laudationem.
Orationes aliquot Demosthenis, Dionis, & Gregorij Nazianzeni ad Christum, & Mariam.
Liber eius circumfertur de modo, & ordine docendi, ac differendi.

Claruit in Italiâ Anno Domini M C D L.

DOMITIVS CALDERINVS.

IVVENILIBVS interceptus annis DOMITIVS CALDERINVS Veronensis, immaturâ morte ob commune omnium litteratorum dispendium, non modò à patriâ, sed ab vniuersâ Italiâ deploratus; qui emergentes à teterrimâ colluuione litteras ad lucidissimum splendorem ad manum antiquitatis erutor deduxit: abstrusa Poëtarum, & Oratorum loca ea ingenij acuitate enucleanda inuestigauit, vt Satyricum Aquinatem Iuuenalem à doctissimis haud ità intellectum, multaquè ignoratione à vero lectionis sensu deuium, atque distractum, ad priscum intelligentiæ nitorem elegantibus commentarijs restituerit. Martialem ab hominum memoriâ iàm abolitum, Statium Papinium lethæa carie sepultum, scrupulis enodatis, pueris etiàm legendis mirâ cum facilitate, commentarijs illustratos, reddidit. Idem in Tranquillum, Nasonis ibim, Epistolas Ciceronis fecit. Scripsit præterea aduersus Protheum Grammaticum librum.

Epistolarum librum I. Orationes varias; Pausaniæ historici Attica, & Corinthiaca latina fecit; Aliquot libr. annotationum, siue obseruationum, conscripsit in varios auctores. Profuturus postremò non modò in Plinianâ lectione, verùm in omni oratoriâ facultate, nisi illum nobis intempestiua mors inuidisset. Cuius ingenij supra iuueniles annos, perspicacitatem, atque doctrinam admiratus Xistus IIII. Pont. Maximus ei grande annuæ mercedis stipendium, ex fisco, pro publicâ lectione constituit. Quo legente, reliqua Romanorum Doctornm Academia stupefacta, & ab eius vnius ore dependes, obmutescebat. Obijt autem Romæ sub Xysti IIII. pontificatu.

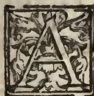
IO. ANTONIVS PANTHEVS.

ERVDITVS admodùm, & eloquens IOANNES ANTONIVS PANTHEVS Veronensis, Calderini condiscipulus fuit. Ambo enim Græcis, Latinisq; litteris sub communi præceptore Antonio Broianiceno operam impensè nauarunt. Pantheus verò vigore multum, & cum ingenuitate perspicacitatem quandam redolebat. Scripsit Annotationes ex trium dierum confabulationibus ad Andream Bendam I. C. de Thermis Calderianis, quæ sunt in agro Veronensi. De Pliniorum patriâ. De alijs Balneis, & miro aliarum aquarum vsu, & pleraque alia, quæ ijsdem annotationibus eleganter, accuratéq; conscriptis, inclusa sunt.

ANTO-

ANTONIVS BECARIA.

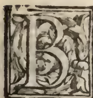
NTONIVS BECARIA Veronensis, Latinæ, Græcæq; linguæ peritus, Dionysij Aphri poema Græcum de situ orbis latinum fecit, oratione prosâ. Idem etiã ex Plutarcho Pelopide vitam transtulit.

...... AVANCIVS.

VANCIVS Veronensis emendationes in Statij Papinij Syluas; quæ Venetijs excussæ sunt, edidit.

BENEDICTVS MORANDVS.

ENEDICTVS MORANDVS Veronẽsis, Laurentium Vallam lacessere ausus, duas contra ipsum inuectiuas scripsit, quarum confutationes à Vallâ scriptas, habemus.

BERNARDINVS VERONENSIS.

ERNARDINVS quidam nomine incerto Veronensis scripsit Commentarios in Tibullum, Romæ excussus, Anno Domini M C D LXXV.

ANTONIVS PARTHENIVS LACISIVS.

NTONIVS PARTHENIVS LACISIVS Veronensis Commentaria scripsit in Catullum Veronensem, satis docta, & erudito scriptore non indigna.

DONATVS VERONENSIS.

ONATVS quidam Veronensis, vtriusque linguæ peritus, Eusebij libros de Euangelicâ demonstratione ex Græcâ linguâ in Latinam accuratè transtulit.

FRANCISCVS PHILIPPVS PEDEMONTIVS.

RANCISCVS PHILIPPVS PEDEMONTIVS Veronensis scripsit Commentaria in artem Poëticam Horatij, quæ excussa sunt in Italiâ.

HIERONYMVS AVANCIVS.

IERONYMVS AVANCIVS Veronensis Poëtas quosdam illustrauit; in his Catullum, Tibullum, & Propertium; qui ex eius restitutione Venetijs excussi sunt.

HIERONYMVS LEVRSIVS.

IERONYMVS LEVRSIVS Veronensis Magentini Commentaria in Aristot. librum de interpraetatione, ex Amonio.. breuiter decerpta, in latinum sermonem vertit.

HILARION MONACHVS.

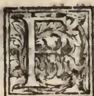

ILARION MONACHVS Veronensis scripsit Paraphrasim Rhetoricæ Hermogenis.

IO. BAPTISTA BAGOLINVS.

OANNES BAPTISTA BAGOLINVS, HIERONYMI filius, scriptoris Veronensis, Græcæ, Latinæq; linguæ consultissimus, Philosophiæ quoque benè peritus, cum patre Hieronymo transtulit è Græco in Latinum Alexandri Aphrodisęi quæstiones naturales, morales; & librum de Fato: Idem Aristotelis, & Auerrois opera emendauit magnâ ex parte, & in ordinem redegit: quod opus antèquàm absolutum esset, ipse extremum spiritum exhalauit; ea Iuntæ excuderunt Venetijs.

FR. IO.

FR. JO. JOCVNDVS.

R. IOANNES IOCVNDVS Veronensis, Ordinis Prædicatorum, vir disertissimus, & doctissimus, atque Magnifici LAVRENTII MEDICES, Florentinæ Reipubl. Principis, amicitiâ clarus: multa edidit ingenij sui monumenta, quorum præcipuum est, duum millium, & amplius, veterum inscriptionum in vnum corpus collectio, quæ Venetijs apud Stephanum Magnum, patritiæ gentis hominem extant. Edidit etiàm annotationes, vt indicem, in Cæsaris commentarios.

MATTHEVS BOVIVS.

ATTHEVS BOVIVS Veronensis, vir vt humanissimus, ità vtriusque linguæ peritissimus; publicè nunc Veronæ Græcam, Latinamque linguam summâ cum omnium laude, & admiratione profitetur; Philosophiam autem cum optimè caleat; Ioannis Alexandrei Philopponi in libr. iij. Aristotelis de animâ breues annotationes ex dissertationibus Ammonij Hermei; cum quibusdam proprijs meditationibus, latinas fecit.

PAV-

PAVLVS LACISIVS.

AVLVS LACISIVS Veronensis transtulit Ioannis Trer. variarum historiarum chiliadas, versibus politis Græcè conscriptas; quas excudit cum versione è regione Ioannes Oporinus, Basileæ:

PETRVS FRANCISCVS ZINVS.

ETRVS FRANCISCVS ZINVS Veron. cùm Græcam, Latinamq; linguam optimè calleat, Gregorij Nazianzeni Orationem de amandis, & amplectendis pauperibus, & D. Gregorij Nissæni Episcopi eiusdem argumenti Orationes duas è Græco in Latinum transtulit.

VINCENTIVS ROSETVS.

INCENTIVS ROSETVS Veronensis transtulit Stephani Vannei Recanatensis Eremitæ Augustiniani Auream musicam, ex Italico sermone in Latinum.

GENEBRIA NOGAROLA.

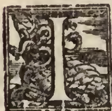

EC mulieres Veronæ defuerunt, doctrinæ, eruditionisq; nomine excellentes, litterarum latinarum benè peritę; quod portento simile videri potest, quales fuêre GENEBRIA, ANGELA, ISOTTAq; NOGAROLÆ Virgines Veronenses, quorum

GE-

GENEBRIA PIO II. Pontifici Maximo luculentissimas latino sermone Epistolas scripsit; cui Pontifex responsionem dignatus, eius ingenium maximopere admiratus est.

JSOTTA NOGAROLA.

SOTTA verò admirabili eruditione pollebat. Cuius tàm in humanioribus litteris, quàm in Philosophiâ tanta peritia erat; vt & doctissimè, & elegantissimè Epistolas multas scripserit; res dictu mira, vt tantus in virgine spiritus, & tanta dicendi copia, cùm doctrinâ coniuncta esset. Hæc doctissima virgo, præter Epistolas elegantissimas ad NICOLAVM V. & PIVM II. Romanos Pontifices scriptas, composuit Dialogum etiàm, in quo disputat; qui primus, aut magis, Adam, an Eua peccârit.

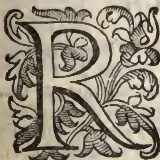
VERONAM igitur ingeniorum fœcundissimam in omnium liberalium artium studijs præstantissimos viros edidisse, satis ex his, quos enumeraui, manifestum esse posse, existimo. Quæ nec minoris pretij viros tùm bellicâ laude Illustres, tùm varijs in artibus celebres protulit; vt, Cantores, Pictores, Architectos, & reliquos id genus homines; de quibus Tertiâ classe, postquam viros bello insignes concinnauero, disseram.

VERONENSES BELLICA LAVDE ILLVSTRES.

C. GAVIVS STRABO MAXIMVS.

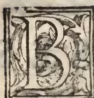

RES Militaris præclaros nobis oſtendet viros, qui Veronæ laudes accumulant; Atque vt à vetuſtiſſimis incipiam, ijs enumerandis C. GAVIVS MAXIMVS initium dabit; qui Veronæ ortus, Romæ ſub Antonino Pio ſummos militares honores percurrit. Nàm & Conſul ordinarius cum Lolliano Auito anno Chriſti C X L V. fuit, & ad XX. annum Prætorij Præfecturam integrè, prudenterq; adminiſtrauit. De quo in Pio ità meminit Capitolinus. *GAVIVS MAXIMVS Præfectus Pretorij vſque ad XX. annum ſub Antonino Pio peruenit ſeueriſſimus, cui Tatius Maximus ſucceſſit*, Et in vetuſto Epigrammate,

C. GAVIVS. C. F. STRABO. MAXIMVS. COS.

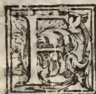
ILDO.

ILDOVALDVS GOTHARVM in Italiá Rex.

ELLO Gothico Italico, quod decem, & octo annis Iustinianus Imperator, cum Gothis gessit, cùm à Belisario rei militaris in Italiâ Ducis Gothorum Rex Vitiges captus, atque Constantinopolim adductus fuisset; Gothi Verona congregati, ILDOVALDI M Veronensem, ex suorum proceribus vnum, Regno præfecerunt. Cuius vitâ cùm res Gothica restaurari posse crederetur, altero imperij mense ipse abijt, atque Araticum Rogum Regni successorem habuit. Ex Procopio lib. iij.

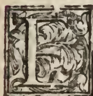
RICIARDVS COMES S. BONIFACII.

RIDERICO AENOBARBO Romanis imperante, circa annum Christi M C LXX. in omnem terram Italiam diræ, & sæuæ Guelphorum, & Ghibellinorum factiones peruagari ceperunt; nàm in dissensione, & bellis, quæ inter Imperatorem Fridericum, & Alexandrum III. Pont. Max. exorta sunt, cùm tota Italia scissa esset, qui Imperator. partibus studebant, Ghibellini; qui Pontificis verò, Guelphi appellabantur. Cęterarum omnium Ciuitatum morem & Veronenses sequuti sunt. Nàm in duas partes diuisa Vrbs, duas nobilissimas familias factionum capta constituit. Guelphorum fuerunt Comites S. BONIFACII, Ghibellinorum verò MONTICVLI. Cæterum inter reliquos,

liquos, quos plures tulit S. Bonifacii gens, bello illustres viros, Guelphæ factionis notissimus Dux, & totâ Italiâ celebratus fuit RICIARDVS Comes S. Bonifacii; qui sub Friderico II. Aenobarbi nepote, in Italiâ floruit. Hic, cùm rei militaris peritissimus esset, Pontificias partes sæpissimè tutatus est. Fridericum, Parmam obsidentem, memorabili clade ab obsidione submouit; ingentes Ghibellinis calamitates, & damna intulit. Obijt senex Brixiæ, omnibus Italicis deploratus, de quo plura dicimus in historijs Veronensibus, quas iàm nunc etiàm instituimus.

CANIS GRANDIS SCALIGER.

T Belli, & pacis artibus suo sæculo clarissimus fuit CANIS FRANCISCVS SCALIGER; à gestarum rerum magnitudine, pro Francisco, Grandis appellatus. Hic præterquàmquòd Dantis, & Francisci Petrarchæ amicitiâ insignis fuit; eosq; exules extulit, vnicèq; amauit, bellicâ gloriâ ita valuit; vt, cùm principatum vnius tantum nostræ vrbis adeptus esset, ipse vndeuiginti, quibus in imperio fuit, annis, Vicetiam, Patauium, Brixiam, Taruisium, Feltrum, Ciuitalem Belluni, Carniam omnem, & forum Iulij suo imperio adiunxerit. Gonzagamque Familiam, Passarinis antiquis Mantuæ Tyrannis eiectis, eidem vrbi imposuerit. Vndè meritò Magni eo tempore cognomen meruit. Fuit prætereà liberalis, doctus, munificus, litteratorum cultor, atq; admirator, ingenij perspicacissimi; & ea omnia habuit, quæ in vero Principe requiri solent. Obijt Taruisij quadra-

dra-

dragenarius quinto post eam vrbem captã die, assiduo, & continuo militię labore confectus; cadauer Veronam relatum, super portam ædis S. Mariæ Antiquæ sepultum est; atq; Epigramma hoc sepulcro additum.

SI. CANIS. HIC. GRANDIS. INGENTIA. FACTA. PEREGIT.
MARCHIA. TESTIS. ADEST; QVAM. SAEVO. MARTE SVBEGIT.
SCALIGERAM. QVI. LAVDE DOMVM. SVPER. ASTRA TVLISSET.
MAIORES. IN. LVCE. MORAS. SI. PARCA. DEDISSET.
HVNC. IVLII. GEMINATA. DIES. VNDENA. PEREMIT.
IAM. LAPSIS. SEPTEM. QVATER. ANNIS. MILLE. TRECENTIS.

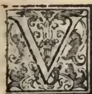
MASTINVS SCALIGER.

ANIS GRANDIS fratris filius fuit MASTINVS SCALIGER, Veronensiũ & ipse Princeps, animo, & rei militaris prudentiâ patruo non absimilis; qui cùm eius hæres suscepisset imperium auitæ ditioni Parmam, Regium, Lucã, & pleraq; alia oppida adiunxit. Erat ipse Princeps manu Strenuus, liberalis, laboris patiẽtissimus, & militiâ acerrimus. Iudex fuit Veronensi in imperio annis plus minus xxij. Obijt Veronæ, sepultus in auitis monumentis, cuius tumulo additum hoc Elogium.

SCALIGERA. DE. GENTE. FVI. CELEBRIQVE. FEREBAR.
NOMINE. MASTINVS, CLARAS. DOMINABAR. IN. VRBES.
ME. DOMINVM. VERONA. SVVM, ME. BRIXIA. VIDIT.
PARMAQVE. CVM. LVCA. CVM. FELTRO. MARCHIA. TOTA.
IVRA. DABAM. POPVLIS. AEQVO. LIBRAMINE. NOSTRIS.
OMNIBVS. ET. FIDEI. CHRISTI. SINE. SORDE. SEQVVTOR.
OCCVBVI PRIMO. POST. ANNOS. MILLE. TRECENTOS.
ET. DECIES. QVINQVE, LVX. IBAT. TERTIA. IVNI.

CANSIGNORIVS SCALIGER.

VERONÆ & hic Princeps magnanimus, fortis, & potens fuit ALBERTI, MASTINI fratris, filius. Qui fratre maiore Principe CANE GRANDE iuniore occiso, Veronæ imperium inuasit; quod pluribus annis non sine laude bellicâ obtinuit. Obijt postremò, & marmoreo tumulo propè auita monumenta conditus est: Habetq; hanc inscriptionem.

SCALIGER. HAC. NITIDA. CVBO. CANSIGNORIVS. ARCA.
VRBIBVS. OPTATVS. LATIIS. SINE. FINE. MONARCHA.
ILLE. EGO. SVM. GEMINAE. QVI. GENTIS. SCEPTRA. TENEBAM.
IVSTITIAQVE. MEOS. MIXTA. PIETATE. REGEBAM.
INCLYTA. CVI. VIRTVS. CVI. PAX. TRANQVILLA. FIDESQVE,
INCONCVSSA. DABVNT. FAMAM. PER. SAECLA. DIESQVE.

M. C. C. C. LXXV. OCTOBRIS. XIX. OBIIT. MAGNIFICVS. CANSIGNORIVS.

PETRVS VERMES.

HIC MASTINI, Veronensium Principis, exercitus Imperator creatus, multa egregia facinora edidit Anno Domini M C C C XXIIX.

LVCHINVS VERMES.

VCHINVS VERMES summo, & nobilissimo loco Veronæ ortus; vir bello insignis, exercitus Venetorum imperator; Cretam Insulam Venetis rebellem, perduellibus cæsis, & omnibus pacatis, suâ virtute recepit. Quare ab ijs in Senatum adscitus, atque in Patricios Venetos lectus; postea in Turcas, Christi Dei nostri hostes, fortiter dimicans, gloriosissimè, & magnis editis de ijs stragibus, occubuit, anno M CCCLIII. Cadauer Veronam relatũ, in sepulcro à se extructo in Basilicâ D. Euphemiæ sepultum est, cum insigni elogio.

JACOBVS VERMES.

VCHINI filius IACOBVS VERMES, patri haud quaquã absimilis, rem primi Ducis Insubrum, Ioannis Galeatij Vicecomitis ab imminentibus periculis fortitudine, & consilio sæpè tutatus est: Qui Armeniaci Comitem, & Ioannem Bencum Anglicum, aduersus Mediolanenses maximo cum exercitu venientes, prœlio apud Alexandriam commisso, profligauit, & factâ ingenti strage, Armeniacum captiuum cepit. Quare à Ioanne Galeatio Duce amplissimis muneribus; Item Bobio, Vogeria, & aliquot præterea castellis donatus, ad amplissimos honores euectus est. Huius adhuc posteri vigent in Mediolanensi principatu, ijsdem in oppidis dominantes.

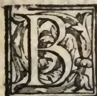
LVDO-

LVDOVICVS VERMES.

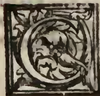
Ilitiæ PHILIPPI MARIÆ Vicecomitis, tertij Insubrum Ducis Princeps fuit LVDOVICVS VERMES, cuius multa in Corij historijs mentio est.

GEORGIVS CABALLVS.

ELLO Cretico cum LVCHINO Verme GEORGIVS CABALLVS Veronensis, Eques præstantissimus, militariumque ordinum Ductor, nauatæ tùm in Cretâ, tùm alibi fortiter operæ id rettulit decus; vt cum Luchino in amplissimũ ordinem cooptatus sit. Huius etiàm auspicijs Feltrum, & Bellunum, Pola, & Istria, Venetis rebelles, in deditionem receptæ sunt. Obijt Venetijs, sepultus in Basilica SS. Io. & Paulli. Huius posteri adhuc Venetijs maxima in dignatione supersunt. Quorum præcipuum nunc decus est Marinus Caballus Senator integerrimus, atque hoc ipso anno Prætor Constantinopolim missus.

PAVLVS LVCIASCVS.

LAVDAT tot illustrium virorum seriem PAVLVS LVCIASCVS, vir, vt fortissimus, ità callidissimus, cuius præcipuè operâ Carolus Cæsar bello vsus est.

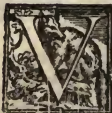
BARTOLOMEVS S. SEBASTIANVS.

ENETI exercitus Tribunus Militum ſtrenuè nauatæ in bello operæ id prætium à Venetis tulit, vt Lacus Benaci Capitaneus creatus ſit; eaque dignitas in poſterûm familiæ donata.

GENS POMPEIA VERONENSIS.

Vide Fr. Leandrum.

VINCENTIVS RVFFVS MVSICVS.

INCENTIVS RVFFVS Veronæ honeſto loco natus, Muſicæ artis ſcientiſsimus, præcipuâ concinnitate cantus, & modos fecit, quos Motecta vocant; Cuius Muſica cùm ſuauis, tùm harmonica eſt. Choro noſtræ Eccleſię Magiſter aliquandiù præfuit. Docet nunc Genuæ, eodem in honore habitus, non ſine ſummâ omnium voluptate, & admiratione.

MICHAEL

MICHAEL DE S. MICHAELE ARCHITECTVS.

VALIS Architectus sit, quàmque præstantissimus MICHAEL Veronensis, docent eius ingenio artificiosissimæ Moles Veronæ fabricatæ: vt propugnacula duo, Portæ immensi operis, & laboris.

L. TVRPILIVS EQ. ROMANVS.

ICTORES etiàm egregios tàm nostro, quàm vetustissimo illo Romanorum sæculo Vrbs nostra tulit; Quorum præcipuus fuit L. TVRPILIVS Eques Romanus, de quo Plinius libro xxxv. cap. iiij. sic mentionem facit: *Clariorem Picturæ artem Romæ fecit gloria Scenæ: postea non est spectata honestis manibus; nisi fortè quis Turpilium Equitẽ Romanum è Venetia nostræ ætatis velit referre, hodiequè pulchris eius operibus Veronæ extantibus. Læua is manu pinxit, quòd de nullo antè memoratur, paruis gloriabatur tabellis extinctus nuper in longâ senectâ.*

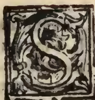
ALTICHIERIVS PICTOR.

LONDVS, vbi de Veronâ loquitur, ità ait: *Pictoriæ artis peritum Verona superiori sæculo habuit ALTICHERIVM.*

PISA-

PISANVS PICTOR.

Vbijcit Blondus ibidem : *Sed vnus Veronæ superest, qui famâ cæteros nostri sæculi faciliter antecessit, PISANVS nomine, de quo Guarini Carmen extat, quod Guarini PISANVS inscribitur.*

STEPHANVS PICTOR.

TEPHANVS de Giebeto agri Veronensis Pictor superiori sæculo excellentissimus vixit. Cuius ea præcipua, & omnibus admiranda laus fuit in Picturâ, vt colores itá disponeret, quod natiui, & naturales vidētur. Huius quàmplurima extant Veronæ opera tùm in nostra Basilica, tùm alibi, quibus eius diligentia, & excellentia facilè ab artis peritis intelligi possunt.

VERONÆ,

Typis, & sumptu Angeli Tami. 1621.

Permissu Superiorum.

